

ПРЕДЛОГ ЗА ИЗБОР У ЗВАЊЕ ДОЦЕНТА

(члан 65. Закона о високом образовању)

I – ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ ПРЕДЛОЖЕНОМ ЗА ИЗБОР У ЗВАЊЕ НАСТАВНИКА

1. Име, средње име и презиме кандидата **Др Весна Милетић - Степановић,**
2. Предложено звање **доцент**
3. Ужа научна, односно уметничка област за коју се наставник бира **Социологија**
4. Радни однос са пуним или непуним радним временом **са пуним радним временом**
5. До овог избора кандидат је био у звању **асистента**
у које је први пут изабра **01.01.2006.**
за ужу научну област /наставни предмет **Социологија**

II - ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ТОКУ ПОСТУПКА ИЗБОРА У ЗВАЊЕ

1. Датум истека изборног периода за који је кандидат изабран у звање **24. 12. 2012. год.**
2. Датум и место објављивања конкурса **Огласне новине Националне службе за запошљавање “**
Послови “ од 25. 01. 2012. год.
3. Звање за које је расписан конкурс **ДОЦЕНТ**

**III – ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ ЗА ПРИПРЕМУ РЕФЕРАТА
И О РЕФЕРАТУ**

1. Назив органа и датум именовања Комисије **Изборно веће,** **28. децембра 2011. год.**

2. Састав Комисије за припрему реферата:

Име и презиме	Звање	Ужа научна односно	Организација у којој је запослен
1) Др Љубица Рајковић	ванр.проф.	Социологија	Географски факултет у Београду
2) Др Марија Богдановић	проф. емеритус	Социологија	Филозофски факултет у Београду

3. Број пријављених кандидата на конкурс	један
4. Да ли је било издвојених мишљења чланова комисије	није
5. Датум стављања реферата на увид јавности	05. 03. 2012
6. Начин (место) објављивања реферата	Сајт факултета
7. Приговори	није било

**IV – ДАТУМ УТВРЂИВАЊА ПРЕДЛОГА ОД СТРАНЕ ИЗБОРНОГ ВЕЋА
ФАКУЛТЕТА**

27. 03. 2012.

Потврђујем да је поступак утврђивања предлога за избор кандидата Др Весне Милетић - Степановић у звање **ДОЦЕНТА** вођен у свему у складу са одредбама Закона, Статута Универзитета, Статута факултета и Правилника о начини и поступку стицања звања и заснивање радног односа наставника Универзитета у Београду.

ВД ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Мирољуб Милинчић

Прилози:

1. Одлука изборног већа факултета о утврђивању предлога за избор у звање;
2. Реферат Комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање;
3. Сажетак реферата Комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање;
4. Доказ о непостојању правоснажне пресуде о околностима из чл. 62. ст. 4. закона;
5. Други прилози релевантни за одлучивање (мишљење матичног факултета, приговори и слично).

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ГЕОГРАФСКИ ФАКУЛТЕТ
Број 279
30. 03. 2012. год.
Београд

На основу члана 65. Закона о високом образовању ("Сл. гласник РС", бр 76/05, 11/07 - аутентично тумачење, 97/08 и 44/2010), члана 41. став 1 Статута Географског факултета у Београду, члана 13. и члана 16. Правилника о начину и поступку стицања звања и заснивање радног односа наставника Универзитета у Београду ("Гласник универзитета у Београду", бр. 142/08. год.), Изборно веће Факултета је, на седници одржаној дана 27.03.2012. године, донело

О Д Л У К У

1. Утврђује се предлог за избор да се **др Весна Милетић - Степановић, асистент** запослена на Географском факултету у Београду, **изабере за наставника у звање доцента** за ужу научну област **Социологија** на одређено време за изборни период од 5 година.

2. Предлог за избор наставника из тачке 1. ове одлуке, доставља се Универзитету у Београду, ради доношења одлуке о избору.

ВД ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Мирољуб Милинчић

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ИЗБОРНОМ ВЕЋУ ГЕОГРАФСКОГ ФАКУЛТЕТА
Студентски трг 3/3
Београд

На основу Одлуке Изборног већа Географског Факултета Универзитета у Београду, донете на седници одржаној 28.12. 2011. године, именована је Комисија за припрему Извештаја о утврђивању предлога за избор једног ДОЦЕНТА за ужу научну област СОЦИОЛОГИЈА.

У састав Комисије за избор именовани су: др Љубица Рајковић, ванредни професор Географског факултета Универзитета у Београду, др Сретен Вујовић, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду, и др Марија Богдановић, професор емеритус Универзитета у Београду.

На расписани конкурс, објављен у листу „Огласи“ Националне службе за запошљавање 25. 01. 2012. године, у прописаном року пријавио се један кандидат - доктор Весна Милетић-Степановић, социолог, асистент Географског факултета Универзитета У Београду.

На основу увида у документацију коју је кандидаткиња др Весна Милетић-Степановић поднела, а према општим и посебним нормативним актима и Статуту Географског факултета, именовани чланови Комисије подносе Изборном већу Географског Факултета Универзитета у Београду следећи извештај:

ИЗВЕШТАЈ

У складу са условима за избор на радно место *наставника у звању доцента за ужу научну област Социологија* прописаном у Закону и високом образовању („Сл. Гласник РС“, бр. 76/05 од 02.09.2005. године) и Статутом Универзитета у Београду – Географског факултета, др Весна Милетић-Степановић благовремено је приложила пријаву на конкурс и сву потребну документацију.

1. БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ

Др Весна Милетић-Степановић, социолог рођена је 15. 05. 1965. године, у Београду. У Београду је завршила основну и средњу школу. Филозофски факултет у Београду, Одељење за социологију уписала је 1984. године. На истом факултету је 1992. године са оценом девет одбранила дипломски рад на тему „Однос родитеља према мушкој и женској деци у савременој породици“, ментор дипломског рада мр Жарана Папић, чланови комисије проф. др Анђелка Милић и др Марина Благојевић.

Прво запослење је засновала на Филозофском факултету у Београду, у Институту за социолошка истраживања, на пројекту Министарства за науку технологије и развој Републике Србије. У Институту за социолошка истраживања где је радила десет година, од 1995. до 2005 године. До расписивања овог конкурса, кандидаткиња је седамнаест година укључена у пројекте Института за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду уз финансирање Министарства за науку, технологије и развој Републике Србије: од 1995-2000. године истраживач на пројекту „Србија у компаративној социолошкој перспективи“, под руководством проф др Марије Богдановић, проф др Анђелке Милић и проф др Силвана Болчића. Део резултата овог пројекта користила је за израду свог магистарског рада. Од 2001-2004. године истраживач на пројекту „Трансформацијске стратегије друштвених група у Србији“, под руководством проф др Анђелке Милић. Део резултата овог пројекта користила је за израду своје докторке дисертације. Од 2006. године је истраживач на пројекту

„Друштвени актери и друштвене промене у Србији 1990-2010“, руководилац проф др Младен Лазић, подпројекат Трансформација породице“ под руководством проф др Анђелке Милић. Тренутно је ангажована на пројекту „Изазови нове друштвене интеграције у Србији – изазови и актери“, под руководством проф др Младена Лазића.

Године 2004. је одбранила магистарски рад на Филозофском факултету у Београду – Одељење за социологију, на тему „Насиље у породици: начин производње насиља над женама у Србији крајем деведесетих“, под менторством проф др Анђелке Милић, чланови комисије проф. др Весна Николић-Ристановић и доц. др Смиљка Томановић.

Године 2009. година је одбранила докторску дисертацију на Филозофском факултету у Београду под називом „Проширена породица у Србији. Модернизација породице и социјална трансформација у Србији између два миленијума“, ментор проф. др Анђелка Милић. Датум одбране: 15.-12.2009. године, комисија: проф. емеритус Марија Богдановић, доц. др Љубица Рајковић.

У звање асистента је изабрана 2005. година на Географском факултету у Београду, на предметима Социологија и Урбана и рурална социологија.

У звање асистента је реизабрана 2009. године на Географском факултету у Београду

2. РАД У НАСТАВИ

Као асистент, на Географском факултету у Београду од 2005. године ангажована је на **десет наставних предмета** на свим катедрама Географског факултета. Осим рада на самој реализацији поменутих предмета, активно учествовала у конституисању плана и програма наставе Социологије на Географском факултету, како на формирању наставних планова и програма курсева, тако и на увођењу нових метода наставе.

Учествује у реализацији наставе на следећим предметима на основним и мастер студијама.

I Основне студије:

1. **Социологија** I година, студијска група Демографија - обавезан предмет
2. **Социологија**: I година, студијска група Географија - изборни предмет
3. **Социологија** I година, студијска група Просторно планирање - изборни предмет
4. **Социологија** I година, студијска група Геопросторне основе заштите животе средине - изборни предмет
5. **Проблеми социјалног развоја**: I година, студијска група Демографија - изборни предмет
6. **Социологија туризма**: I година, студијска група Туризмологија - обавезан предмет
7. **Планирање социјалног развоја**: II година, студијска група Просторно планирање - обавезан предмет
8. **Породица и домаћинство**: II година, студијска група Демографија - изборни предмет
9. **Родност и становништво**: IV година, студијска група Демографија - изборни предмет

II Мастер студије

1. **Друштвени актери и промене у простору**, студијска група Просторно планирање

Године 2008. у оквиру размене предавача, на позив проф др Анђелке Милић, одржала је предавање на Филозофском факултету у Београду – Одељење за социологију, на курсу IV године „Друштвене групе и заједнице“ на тему „Проширена породица у Србији“.

Студенти свих студијских група и година Географског факултета уредно долазе на часове које држи кандидаткиња. Такође, студенти активно учествују у настави, предлажу теме које су њима интересантне, на часовима расправљају о понуђеним темама, и тако заједно раде на реализацији концепта интерактивне наставе. Са студентима је остварила добар контакт и постигнута је добра укљученост студената у наставу. По оцени студената, просечна оцена педагошког рада је врло добра - 3.51. Осим тога, остварила је и дубљи и личнији контакта и консалтинг са студентима. Ради се о таквом начину рада са студентима који је успостављен, а који им омогућава да долазе у кабинет у време консултација, али и ван тог времена и слободно и врло емотивно говоре о својим личним

проблемима. Ради се проблемима адаптације на велики град, на студентски живот, о проблемима који настају у односима са новим вршњачким окружењем, као и са новом радном средином - новим професорима и установом, о проблемима са савлађивањем градива, због одвојености од родитеља. Студентима је на располагању број службеног телефона, тако да и изван дефинисаних термина имају могућност да остваре контакт, што они редовно чине. Консултације у циљу савлађивања наставних проблема и консталинг се обављају првенствено у оквиру предвиђених термина за консултације у просторијама Факултета: Међутим, као алтернатива, омогућена је и комуникација електронским путем. Студентима је на располагању е-маил адреса, тако да постоји стална електронска доступност консултација. На тај начин, остварен и нов метод рада са студентима у складу са модерним информационим технологијама, али и њиховим, модерним начином живота и студирања. Током наставног рада, вршила је обуку студената за обраду података у програму СПСС.

Године 2007. учествује у раду комисије за одбрану дипломских радова као члан комисије за одбрану дипломског рада на Географском факултету у Београду, Смер за Просторно планирање, ментор проф. др Ксенија Петовар, председник комисије проф др Борислав Стојков, кандидат Лазар Дивјак, 17/2001, назив дипломског рада: „Проблеми пресељења нехигијенског насеља испод моста Газела“, датум одбране 12.07.2007.

3. СТРУЧНИ РАД

Од 1987. године до сада реализовано учешће на педесетак пројеката, и тако остварила сарадња са више научних установа, невладиних организација и приватних агенција.

Кандидаткиња је радила на реализацији следећих пројеката

1987 - учешће у изради упитника, анкетирање и обрада података на пројекту “Ставови младих о браку и родитељству, Републичка конференција ССО Србије

1988 - учешће у изради упитника, анкетирање, обрада података на пројекту “Истраживање ставова и потреба корисника обала река”: ЦЕП: 1988 - “Истраживање ставова корисника леве обале Саве”, ЦЕП, анкетирање, обрада података

1990 година:

- прикупљање података, анализа документације на пројекту “Злоупотреба психијатрије у политичке сврхе: вербални деликт и процена опасности”,
- израда упитника, прикупљање података, анализа података (анкета за дипломски рад) „Однос родитеља према мушкој и женској деци у савременој породици“

1993 - анализа садржаја информативних емисија (II дневник РТС и НТВ Студио Б) на пројекту “Медији и рат”, Агенција Аргумент

1994 година:

- анализа садржаја информативних ТВ емисија: однос аудио и видео садржаја II дневника РТС на пројекту “Пројекција Другог као непријатеља”, Агенција Аргумент
- телефонска анкета на пројекту “Истраживање за туристичку привреду”, Агенција Партнер
- телефонска анкета на пројекту “Истраживање јавног мњења Србије”, Агенција Партнер,
- пилот анкета на пројекту “Осигуравајуће друштво ‘Европа Интернационал”, БК компанија,

1995 година:

- телефонска анкета на пројекту “Истраживање за електропривреду”, Агенција Партнер
- унос података у СПСС компјутерском програму на пројекту “Институционално окружење, конфликт улога и родитељство”, ИСИ ФФ,
- стварање базе података, писање анотација, обрада грађе на пројекту “Библиографија са анотацијама”, Агенција Аргумент
- обрада података: класификација ставова на пројекту “Догађање народа”, Агенција Аргумент
- организација презентације студије на пројекту “Друштвене промене и свакодневни живот”, ИСИ ФФ

1996. година

- обрада материјала на пројекту “Омладински центри”, Агенција Аргумент,
- стварање базе података на пројекту “База података о медијима”, Агенција Аргумент
- координација рада на пројекту “Библиографија радова о рату и распаду ЈУ”, ИСИ ФФ
- прикупљање података на пројекту “База података о социолозима”, ИСИ ФФ

1997. година

- диплома Центра за женске студије
- координација рада на пројекту “Речник мизогоније”, Центар за женске студије
- припрема истраживања, анкетирање, статистичка обрада података на пројекту “Полност и друштво”, ИСИ ФФ
- израда упитника, анкетирање, статистичка обрада података на пројекту “Протест и одрастање”, ИСИ ФФ

1998. година:

- **секретар часописа** „Социологија“, гласило Југословенског удружења за социологију
- статистичка обрада података у СПСС компјутерском програму на пројекту “Шелтер програм изградње станова и насеља за расељена лица, избеглице, социјално и здравствено угрожена лица”, Швајцарска хуманитарна организација за помоћ у катастрофама СДЕ
- статистичка обрада података у СПСС компјутерском програму на пројекту “Истраживање пост-трауматског стреса у мирнодопских инвалида и инвалида грађанског рата у претходној Југославији: сличности и разлике”, ИСИ ФФ
- статистичка обрада података у СПСС компјутерском програму на пројекту “Програм партиципације: партиципативна права детета”, Save the Children и Југословенски центар за права детета
- анкетирање и статистичка обрада података у СПСС компјутерском програму на пројекту “Млади и сида”, ИСИ ФФ
- **секретар пројекта** “Урбана реконструкција Панчева”, ИСИ ФФ
- секретар пројекта “Друштвени положај Ромкиња”, ИСИ ФФ
- секретар пројекта “Перспективе и очекивања младих у транзицији”, ИСИ ФФ
- секретар пројекта на пројекту “Србија у компаративној социолошкој перспективи, ИСИ ФФ
- статистичка обрада података у СПСС компјутерском програму на пројекту “Студентски протест 96/97: документи, ИСИ ФФ
- секретар пројекта “Секте у Србији”, ИСИ ФФ

2000 година:

- обрада података (статистичка у СПСС компјутерском програму и графичка) на пројекту “Шелтер програм изградње станова и насеља за расељена лица, избеглице, социјално и здравствено угрожена лица”, Швајцарска хуманитарна организација за помоћ у катастрофама СДЕ
- статистичка обрада података у СПСС компјутерском програму. на пројекту “Програм партиципације: партиципација младих у породици”, међународно компаративно истраживање, Save the Children и Југословенски центар за права детета

2001 - координација рада на пројекту “Женске групе, организације мреже”, ИСИ ФФ/АЖИН

2002. година:

- координација пројекта „Србија крајем миленијума“ преко UNDP- Freedom House
- координација, прелом и припрема за штампу на пројекту Публиковање зборника научних радова “Србија на крају миленијума”, ИСИ ФФ
- статистичка и графичка обрада података. на пројекту “Ромска насеља, услови живота и могућности интеграције Рома у Србији”, Савезно министарство националних и етничких заједница; Центар за истраживање етничитета САНУ

2005. година :

- координација и прелом и припрема за штампу на пројекту Публиковање зборника “Друштвена трансформација и стратегије друштвених група: Свакодневица Србије на почетку трећег миленијума, ИСИ ФФ
- ангажман током II семестра школске 2004-2005 године на Географском факултету у Београду на пословима асистента на предметима Социологија и Урбана и рурална социологија

2009. година - статистичка обрада података у СПСС компјутерском програму. на пројекту Пројекат Центра за истраживање етничитета САНУ о Ромским насељима у Србији

2011 - статистичка обрада података у СПСС компјутерском програму. на пројекту Пројекат Владе Републике Србије – Републичког омбудсмана о положају националних мањина у Србији.

4. НАУЧНО-ИСТРАЖИВАЧКИ РАД

Кандидаткиња је прво запослење засновала на Филозофском факултету у Београду, у Институту за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду, на пројекту Министарства за науку технологије и развој Републике Србије. У овој уснови је радила десет година, од 1995. до 2005. године. Кандидаткиња од 1995 до данас пуних седамнаест година укључена у пројекте Института за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду уз финансирање.

Као истраживач, реализовала учешће на следећим пројектима

1. од 1997-2000. године на пројекту **„Србија у компаративној социолошкој перспективи”**, уз финансирање Министарства за науку, технологије и развој Републике Србије, под руководством проф др Марије Богдановић, проф др Анђелке Милић и проф др Силвана Болчића. Део резултата овог пројекта користила је за израду свог магистарског рада.

2. од 2001-2004. године истраживач на пројекту **„Трансформацијске стратегије друштвених група у Србији”**, уз финансирање Министарства за науку, технологије и развој Републике Србије, под руководством проф др Анђелке Милић. Део резултата овог пројекта користила је за израду своје докторке дисертације.

3. од 2006-2010. године истраживач на пројекту **„Друштвени актери и друштвене промене у Србији 1990-2010.”** тј. подпројекту „Трансформација породице”, под руководством проф др Анђелке Милић.

4. „Изазови нове друштвене интеграције у Србији – изазови и актери“, 2011-2015 под руководством проф др Младена Лазића, на два подпројекта:

- Структуралне и промене делатног потенцијала на породичном и индивидуалном нивоу,
- Карактеристике територијалног капитала у Србији - структурни и делатни потенцијал локалног развоја.

4.1. Радови за стицање научних и наставних звања

А) Магистарска теза

Магистарска теза под називом **„НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ: НАЧИН ПРОИЗВОДЊЕ НАСИЉА НАД ЖЕНАМА У СРБИЈИ КРАЈЕМ ДЕВЕДЕСЕТИХ”**, одбрањена 2004. године, на Филозофском факултету у Београду, под менторством проф др Анђелке Милић, чланови комисије проф др Весна Николић-Ристановић и др Смиљка Томановић. Магистарска теза се састоји 200 страна, коришћена је страна и домаћа литература.

Б) Докторска дисертација

Докторска дисертација под називом **„ПРОШИРЕНА ПОРОДИЦА У СРБИЈИ. МОДЕРНИЗАЦИЈА ПОРОДИЦЕ И СОЦИЈАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЈА У СРБИЈИ ИЗМЕЂУ ДВА МИЛЕНУЈУМА**, одбрањена 2009. године на Филозофском факултету у Београду, под менторством проф. др Анђелке Милић, чланови комисије проф. емеритус Марија Богдановић и доцент др Љубица Рајковић.

Докторска дисертације се састоји 455 страна. Од укупног броја страна, 298 страница је тест, опремљен са 67 графикона у боји, и десетак дијаграма. Осталих 145 страница чини прилог, који се састоји од табела. Приликом израде докторске дисертације, коришћена је страна и домаћа литература (укупан број јединица 269).

Списак објављених радова пре избора у звање асистента 2005. године

ПОГЛАВЉЕ У МОНОГРАФИЈИ СА ВИШЕ АУТОРА М44

1. Милетић-Степановић, Весна (1997): „Насиље над женама као културни образац у традиционалној култури Срба“, у: ур. Милосав Милосављевић: *Породица, насиље и савремено друштво*, Градски центар за социјални рад, Београд
2. Miletić-Stepanović, Vesna (2000): „Dokument o mizoginoj tradiciji: istraživanje Vere Erlih“, у: прir. Marina Blagojević: *Mapiranje mizoginije u Srbiji: diskursi i prakse*, AŽIN, Beograd, str. 195-204, ISBN 86-83371-01-8
3. Miletić-Stepanović, Vesna (2002): „Nasilje u porodici: način proizvodnje nasilja nad ženama u Srbiji krajem devedesetih“, у: ur. Silvano Bolčić i Anđelka Milić: *Srbija krajem milenijuma: razaranje društva, promene i svakodnevni život*, Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu, Beograd, str. 391-422, ISBN 86-80269-62-X
4. Miletić-Stepanović, Vesna (2004): „Strategije upravljanja rodним--ženskim rizicima“, у: ur. Anđelka Milić: *Društvena transformacija i strategije društvenih grupa: Svakodnevnica Srbije na početku trećeg milenijuma*, Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu, Beograd, str. 405 – 444, ISBN 86-80269-73-5
5. Miletić-Stepanović, Vesna (2004): „Nasilje nad ženama u porodici u Srbiji“, у: ur. Marina Blagojević: *Mapiranje mizoginije u Srbiji: diskursi i prakse*, други тома, AŽIN, Beograd, str. 529-542, ISBN 86-83371-06-9
6. Miletić-Stepanović, Vesna (2005): „Strategies of Management of Gender/Female Risks in Serbia“, у: editor Anđelka Milić: *Transformation & Strategies*, Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu, Beograd, str 239-259, ISBN 86-80269-88-3

РАД У ВОДЕЋЕМ ЧАСОПИСУ НАЦИОНАЛНОГ ЗНАЧАЈА.М 51

1. Miletić-Stepanović, Vesna (2005): „Nasilje nad ženama kao rizik za socijalnu transformaciju“, *časopis Temida*, Vol. mart br. 1, str. 21-32 ISSN 1450-6637

БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА

1. *Bibliografija radova o medijima 1989-1998* (1998): Argument, Beograd, str. 624

РАД САОПШТЕН НА СКУПУ МЕЂУНАРОДНОГ ЗНАЧАЈА ШТАМПАН У ЦЕЛИНИ М 33

1. Милетић-Степановић, Весна (2005): „Однос насиља над женама у породици и процеса социјалне трансформације кроз призму просторне диференцијације“, у: ур. Србољуб Ђ.Стаменковић, Мирко Грчић *Србија у савременим процесима у Европи и свету*, Географски факултет Универзитета у Београду, Департман за географију, туризам и хотелијерство ПМФ Универзитета у Новом Саду, Одсек за Географију ПМФ Универзитета у Приштини, стр. 429-438, ISBN 86-82657-54-6

Списак објављених радова после избора у звање асистента 2005. године

НАУЧНА МОНОГРАФИЈА М 13

1. Miletić-Stepanović, Vesna (2006): *Nasilje nad ženama u Srbiji na razmeđi milenijuma*, Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu, Beograd, str. 180, ISBN 86-80269-95-6

ПОГЛАВЉЕ У НАУЧНОЈ МОНОГРАФИЈИ М 44

1. Miletić-Stepanović, Vesna (2006): "Vertikalno proširene porodice u ravni просторне diferencijacije", у: прir. Smiljka Tomanović: *Društvo u previranju. Sociološke studije nekih aspekata društvene transformacije u Srbiji*, Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu, Beograd, str. 101-121, ISBN 86-86563-00-7
2. Miletić-Stepanović, Vesna (2008): "Regionalni razvoj i porodična retradicionalizacija u Srbiji početkom XXI veka", у: ur. Sreten Vujović: *Društvo rizika. Promene, nejednakosti i socijalni problemi u današnjoj Srbiji*, ISI FF, Beograd, ISBN 978-86-86563-56-9, str. 395-409

РАД САОПШТЕН НА СКУПУ МЕЂУНАРОДНОГ ЗНАЧАЈА ШТАМПАН У ЦЕЛИНИ М33

1. Милетић-Степановић, Весна (2007): „Проширена породица између социјалне хармонизације

и ретрадиционализације друштва Србије” у: Зборник радова са научног скупа *Србија и Република Српска у регионалним и глобалним процесима*, Географски факултет Универзитета у Београду, Природно-математички факултет Универзитета у Бањалуци, ISBN 86-82657-54-6, Београд-Бањалука, стр. 387-392

2. Miletić-Stepanović, Vesna (2009): „Multirizična porodica u postsocijalističkoj Srbiji: mlade jednoroditeljske porodice u okviru vertikalno proširenih porodica“, у: ур. Anđelka Milić, Smiljka Tomanović: *Porodica u Srbiji danas u komparativnoj perspektivi*, Zbornik radova sa naučnog skupa od 9-10. oktobra u Beogradu, Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu, ISBN 987-86-86563-64-4, str. 293-310
3. Милетић-Степановић, Весна, Рајковић, Љубица (2009), „Социјална ексклузија и породица као фактори социјалних промена у транзицији“, у: ур. Србољуб Стаменковић и Стеван Станковић, Зборник радова на научног скупа: *Територијални аспекти развоја Србије и суседних земаља*, Географски факултет у Београду, Зборник радова са научног скупа: Дивчибаре 29.-31. октобар, ISBN 978-86-82657-85-9, str. 287-294
4. Милетић-Степановић Весна, Рајковић, Љубица (2009), „Социјална искљученост жена у постсоцијалистичкој трансформацији“ у: ур. Србољуб Стаменковић и Стеван Станковић, Зборник радова са научног скупа: *Територијални аспекти развоја Србије и суседних земаља*, Географски факултет у Београду, Дивчибаре 29.-31. октобар, ISBN 978-86-82657-85-9, str. 295-302

Списак објављених радова после реизбора у звање асистента 2005. године

НАУЧНА МОНОГРАФИЈА М 13

1. Miletić-Stepanović, Vesna (2011): *Proširena porodica u Srbiji*, Čigoja štampa i ISI FF, str 234, ISBN 978-86-7558-817-7

ПОГЛАВЉЕ У НАУЧНОЈ МОНОГРАФИЈИ М 44

2. Miletić-Stepanović, Vesna (2010): “Traumatizacija donosa u proširenoj porodici” у ур. A Milić: *Vreme porodica: Studija o porodičnoj transformaciji u savremenoj Srbiji*, Čigoja štampa, ISI FF, Beograd, str. 195-235, ISBN 978-86-7558-779-8

РАД САОПШТЕН НА СКУПУ МЕЂУНАРОДНОГ ЗНАЧАЈА ШТАМПАН У ЦЕЛИНИ М 33

1. Miletić-Stepanović, Vesna, Rajković, Ljubica (2010), "Infrastrukturalna isključenost kao rizik svakodnevnog života seoskih porodica u Nišavskom okrugu", у: ур. Velimir Šećerov i dr. *Lokalna samouprava u planiranju i uređenju prostora i naselja*, Zbornik radova sa naučnog skupa, Republička agencija za prostorno planiranje, Stalna konferencija gradova i opština, Ministarstvo žvite sredine i prostornog planiranja Srbije, Ivanjica, 21-23. maja, ISBN 978-86-87857-02-5, str. 323-336
2. Miletić-Stepanović, Vesna (2011): „Porodična retradicionalizacija kao element teritorijalnog kapitala na priobalju Dunava“, у ур. Filipović, Šećerov, Lukić: *Planska i normativna zaštita prostora i žvite sredine*, Asocijacija prostornih planera Srbije, Univerzitet u Beogradu - Geografski fakultet, Republička agencija za prostorno planiranje, Zavod za urbanizam Subotica, Ministarstvo žvite sredine i prostornog planiranja, str 261-269, ISBN 978-86-87857-03-2

РАД У ИСТАКНУТОМ ЧАСОПИСУ НАЦИОНАЛНОГ ЗНАЧАЈА М 51

1. Милетић-Степановић, Весна, Рајковић, Љубица (2010): "Здравствена искљученост као фактор урушавања људске безбедности жена у општини Лазаревац“, у: *Зборник радова*, Универзитет у Београду – Географски факултет, свеска LVIII, стр. 81-93
2. Милетић-Степановић, Весна, Рајковић, Љубица (2010): „Породица и социјални развој – између ризика и капитала“, у: уредник Предраг Манојловић, *Гласник Српског географског друштва*, вол. 90, бр. 3, стр. 257-279, ISSN 0350-3593

РАД САОПШТЕН НА СКУПУ НАЦИОНАЛНОГ ЗНАЧАЈА ШТАМПАН У ЦЕЛИНИ М 63

1. Miletić-Stepanović, Vesna, Rajković, Ljubica. (2011): „Kvalitet života u selima centralne Srbije oko Koridora 10“, у zbornik radova, ур. Nešović, S. *Koridor 10 u funkciji društvenog razvoja Republike Srbije*, CESNA - Centar za strateška istraživanja nacionalne bezbednosti, Beograd, str. 161-171, ISBN 978-86-85985-18-8

5. ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

На основу детаљног увида у поднету документацију, као и анализе научно-истраживачког, педагошког и стручног рада јединог пријављеног кандидата, др Весне Милетић-Степановић, Комисија доноси следећи закључак:

Кандидаткиња испуњава све законом прописане услове (Закон о високом образовању, Статут Универзитета у Београду, Критеријуми за стицање звања наставника на Универзитету у Београду и Статут Географског факултета у Београду) за избор у звање ДОЦЕНТА, јер је од (ре)избора у последње звање имала следећа постигнућа.

1. Стекла научни степен доктора наука из уже научне области Социологија
2. Педагошки рад кандидаткиње позитивно је оцењен
3. Објавила је радове који показују већи коефицијент компететности од прописаног за избор у звање доцента
4. Од почетка универзитетске каријере до објављивања конкурса за избор, објавила је 25 научних радова. Библиографске референце и анализа радова показују да је др Весна Милетић-Степановић у досадашњем ангажовању показала склоност и способност за научно-истраживачки и наставни рад из предметне уже научне области.
5. Пре избора у звање асистента објавила је девет научних радова
6. Кандаткиња има:
 - Одбраћену магистарску тезу и докторску дисертацију
 - Објавила је две научне монографије
 - Пре избора у звање асистента радила је десет година научно-истраживачкој застави на матичном факултету као истраживач
 - После избора у звање асистента, држала је вежбе из десет предмета уже научне области Социологија на свим катедрама Географског факултета
7. У времену од избора у звање асистента 2005. до реизбора 2009. године, објавила је 7 радова, од чега једну научну монографију
8. У времену од реизбора у звање асистента 2009. године до објављивања овог конкурса објавила је такође 7 радова, од чега једну научну монографију.
9. Већ 17 година, преко ангажовања на пројекту Министарства науке, налази се у директној вези да научном социолошком базом - Институтом за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду, што омогућава континуирано обогаћивање и иновирање садржаја наставе најновијим резултатима социолошких истраживања.

Од заснивања радног односа на Факултету, др Весна Милетић-Степановић показала је способно за научно-истраживачки и наставни рад. Кандидаткиња је показала свестрано ангажовање као наставник на више предмета које је или изнова формирала или увела у наставу из социолошке области и граничних поља. При том је и даље остала посвећена свом првобитном истраживачком опредељењу за проучавање код нас занемарених појава и процеса, који се односе на урбану породицу и породичне односе у градовима, положај жена у породици, проблем сегрегације у становању, социјалну искљученост (здравствену, инфраструктурну) у области локалне самоуправе у прелазној етапи у развоју Србије, стратегије, капитале и ризике постсоцијалистичког друштва Србије, социо-просторну инконзистенцију у развоју, структурне промене и домаћинству и породици, процени утицаја планерских активности на социјални развој (Social Impact Assessment - SIA).

При том је кандидаткиња учинила и нов напор у смислу ширења своје педагошке палете курсевима на свим катедрама Географског факултета: Планирање социјалног развоја, Друштвени актери и промене у простору и Социологија за просторне планере, посебним курсевима Социологије за демографе, географе, и студенте групе Геопросторне основе заштите живота средине, курсевима Проблеми социјалног развоја, Породица и домаћинство и Родност и становништво за демографе, курс Социологија туризма за туризмологе).

Кандидаткиња има све услове да у наставку универзитетског рада квалитетно преноси студентима научна и стручна знања

Очекујемо да ће ова њена свестрана оријентација, прилагођена потребима студената Географског факултета, у будућности донети значајне синтетичке увиде у сва поменута подручја, што ће омогућити постизање целовитог увида у обим знања и свест студената из области планирања просторног планирања и развоја локалних заједница и глобалног друштвеног простора.

Имајући у виду њен досадашњи наставни, научно-истраживачки и стручни рад, Комисија сматра да асистент др Весна Милетић-Степановић испуњава све законом прописане услове за извор у више звање. Зато, са задовољством, предлажемо Изборном већу Географског факултета Универзитета у Београду да асистента др Весну Милетић-Степановић изабере у звање **доцента** за ужу научну област Социологија на Географском факултету Универзитета у Београду.

Београду.
05.03.2012. године

КОМИСИЈА

Др Љубица Рајковић, ванредни професор
Географског факултета Универзитета у Београду

Др Сретен Вујовић, редовни професор
Филозофског факултета Универзитета у Београду

Др Марија Богдановић, професор емеритус
Филозофског факултета Универзитета у Београду

Прилози:

4.1.

А) Магистарска теза

Магистарска теза под називом „НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ: НАЧИН ПРОИЗВОДЊЕ НАСИЉА НАД ЖЕНАМА У СРБИЈИ КРАЈЕМ ДЕВЕДЕСЕТИХ“, одбрањена 2004. године, на Филозофском факултету у Београду, под менторством проф. др Анђелке Милић, чланови комисије проф. др Весна Николић-Ристановић и др Смиљка Томановић. Магистарска теза се састоји 200 страна, коришћена је и страна и домаћа литература.

Б) Докторска дисертација

Докторска дисертација под називом „ПРОШИРЕНА ПОРОДИЦА У СРБИЈИ. МОДЕРНИЗАЦИЈА ПОРОДИЦЕ И СОЦИЈАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЈА У СРБИЈИ ИЗМЕЂУ ДВА МИЛЕНУЈУМА, одбрањена 2009. године на Филозофском факултету у Београду, под менторством проф. др Анђелке Милић, чланови комисије проф. емеритус Марија Богдановић и доцент др Љубица Рајковић.

Списак објављених радова **пре избора** у звање асистента 2005. године

ПОГЛАВЉЕ У НАУЧНОЈ МОНОГРАФИЈИ М44

1. Милетић-Степановић, Весна (1997): „Насиље над женама као културни образац у традиционалној култури Срба“, у: ур. Милосав Милосављевић: *Породица, насиље и савремено друштво*, Градски центар за социјални рад, Београд
2. Miletić Stepanović, Vesna (2000): „Dokument o mizoginoj tradiciji: istraživanje Vere Erlih“, у: прir. Marina Blagojević: *Mapiranje mizoginije u Srbiji: diskursi i prakse*, AŽIN, Beograd, str. 195-204, ISBN 86-83371-01-8
3. Miletić-Stepanović, Vesna (2002): „Nasilje u porodici: način proizvodnje nasilja nad ženama u Srbiji krajem devedesetih“, у: ur. Silvano Bolčić i Anđelka Milić: *Srbija krajem milenijuma: razaranje društva, promene i svakodnevni život*, Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu, Beograd, str. 391-422, ISBN 86-80269-62-X
4. Miletić-Stepanović, Vesna (2004): „Strategije upravljanja rodnim--ženskim rizicima“, у: ur. Anđelka Milić: *Društvena transformacija i strategije društvenih grupa: Svakodnevica Srbije na početku trećeg milenijuma*, Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu, Beograd, str. 405 – 444, ISBN 86-80269-73-5

Фокус рада је на најтрадиционалнијем елементу друштвеног положаја жена, на њиховом статусу у оквиру приватне сфере. Постоји висок степен диференцијације друштвених положаја између родова у целокупном друштву, али да су оне посебно интензивне у приватној сфери, где формирају изузетно снажне неједнакости. Ризичност друштвеног положаја жена у приватној друштвеној сфери је одређена на основу следећих показатеља, за које сматрамо да имају велику значајност у области родних ризика и стратегија њиховог превазилажења. То су: 1. Ризици у области породичне политике интергенерацијске алокације породичних материјалних ресурса, 2. Ризици у области патријархалне организације натуралне производње, 3. Женске стратегије управљања патријархалним ризицима у области натуралне производње, 4. Ризици вертикално проширених домаћинстава као патријархалних заједница, 5. Субјективна интеграција жена у патријархат

Основа просистемске стратегије репродукције нашег друштва је ослањање на људске ресурсе жена, на натуралну производњу и хуману репродукцију које жене обављају у домаћинству, што га чини изузетно конзервативним и немодерним. Потрошњу женских људских ресурса глобално друштво обавља преко система медијатора, који га чине слабо видљивим. Иако су жене стубови система и

њихово деловање је од опште-друштвеног значаја, систем према њима има некоректан и неодговоран однос: однос између глобалног нивоа и појединаца, а посебно жена, је једносмеран, ригидан и неадекватан. Систем минимално преусмерава јавне ресурсе у смеру преузимања одговорности за послове у домаћинству, уз одсуство интерактивности, узајамности и двосмерности. Друштвени положај жена је амбивитетан, тј. отуђен: у стварности објективно постоји амбиваленција, јер су жене истовремено и важни, основни актери репродукције система, у својим рукама држе основну полуку око које се цео систем окреће, али и група чији је друштвени положај високоризичан, јер су под сталним деловањем системских ризика, неповезане и објективно неинтегрисане у систем у чију репродукцију улажу све своје ресурсе. С обзиром, пак, на велики степен субјективне интеграције жена, оне остају несвесне објективно амбивалентне позиције, и у том случају говоримо о амбивитетном друштвеном положају.

Глобални ниво ризика у контексту нашег друштва је двослојан: први ниво ризика је пре свега одсуство, а затим и лош квалитет, неадекватност и неприлагођеност институција из ове области потребама популације. Други ниво ризика је непостојећа или слаба мрежа систематског јавног информисања. У дневним новинама и на информативним емисијама електронских медија свакодневно се објављују информације свих могућих врста, од стања на светској берзи до приватних личних порука, док о овим институцијама постоје само повремене и несистематизоване информације.

Методолошки, истраживана обележја анализирају се у односу на следеће показатеље: друштвеног положаја: село-град, број чланова, сродничка структура домаћинства, тип домаћинства према активности, занимање испитаника, запосленост испитаника, власник стана, материјални положај домаћинства, пол, образовање, региони, брачно-партнерски статус и старост.

Теоријски, рад повезује феминистичке теорије о патријархату, пре свега теорију Царол Патерман и Шантал Муф, о концепцији вомен фриендлу друштва; Бурђеову теорију социјалне репродукције, у којој сматра да је срж проблема родна подела рада и скривени антагонизам; Валерштајнову системску теорију, са акцентом да улози домаћинства у светском систему. Стратегије дефинишемо као устаљени образац акције, који је усмерен на производњу, стицање/конвертовање, (ре)дистрибуцију и потрошњу ресурса. Ресурсе посматрамо као облике капитала, које је могуће акумулирати, инвестирати и конвертовати.

На тај начин, дефинишемо две основне врсте глобалних удара на групне и индивидуалне ресурсе жена: као прво, то је патријархална политичка економија интергенерацијске алокације породичних материјалних ресурса и као друго, ради се о патријархалној организацији натуралне производње која се обавља у домаћинству. Натурална производња јесте амбивитетног карактера: иако, са једне стране, имамо секстичку поделу кућног рада, која потврђује постојање феудалне улоге полова, и слабо улагање материјалних ресурса у ову област, са друге стране постоји релативно висок степен задовољства жена како поделом кућног рада између супружника, тако и породичном буџетском политиком!

У односу на тако постављене глобалне ударе на женске људске ресурсе, посматрамо женске стратегије управљања родним ризицима у области натуралне производње, било да се ради о стратегијама њеног обављања, које су обично имплицитне, или о стратегија којим би се евентуално унеле промене у ову област, као и процену успешности стратегија промене од стране жена.

Даље, као кључну породичну стратегију преживљавања видимо вертикално проширено породично домаћинство, које се такође налази у амбивитетном положају: иако илуструје про-геронтократску алокацију породичних материјалних ресурса и реално је оптерећено широком палетом ризика (велики број чланова, велики број деце, ниска квадратура стана по члану, и сл.), са друге стране постоји висок степен субјективне интеграције чланова оба пола, те у овој врсти домаћинства постоји антагонизам под идеолошком маском синергије.

И најзад, можемо рећи да је положај жена у патријархату изузетно амбивитетан, јер, и поред свих ризика, постоји јако велика субјективна интеграција жена.

5. Miletić-Stepanović, Vesna (2004): „Nasilje nad ženama u porodici u Srbiji“, u: ur. Marina Blagojević: *Mapiranje mizoginije u Srbiji: diskursi i prakse*, drugi tom, AŽIN, Beograd, str. 529-542, ISBN 86-83371-06-9

Родни приступ (гендер перспективе) насиљу над женама у породици има особености политичког питања: непосредно је условљено односима неуравнотежене друштвене моћи између највећих друштвених група, тј. родова, како у контексту институција глобалног друштва, тако и у ванинституционалном контексту свакодневице. Постоји директна веза између сексистичког друштвеног система и насиља над женама (Хорнау, 1965). Насиље над женама (“гендер басед виоленте”) се поставља у друштвени контекст патријархата, у коме, на глобалном и групном нивоу, мушкарци имају већу друштвену моћ од жена, и склони су да је злоупотребе. Има различите последице на глобалном, групном и индивидуалном нивоу. На глобалном нивоу, уграђено у друштвени систем, представља његов регуларан део и услов за репродукцију. На индивидуалном и групном нивоу, ради се о социјално структурисаној патологији, дисфункцији, дезинтеграцији и антагонизмима. Насиље над женама има амбивалентне последице на положај жена: са једне стране, оно подрива укупан положај жена, а са друге је део социјалне промоције и покретљивости жена. Ипак, жене на групном и индивидуалном нивоу свесне тих ограничења, и налазе се у позицији амбивитетности, неосвешћених противуречности. Насиље над женама, са становишта индивидуе и женске групе, форсира, стимулише и производи принцип родне антагонизације као базичан принцип социјалне антагонизације у друштву. На тај начин, у друштву постоји конфликтност и напетост која се празни на индивидуалном и групном нивоу, док сам систем остаје некретан. Антагонизацијом друштва, процес интеграције за целу женску половину становништва постаје полигон за социјалне фрустрације, неуспехе и ометања. Мушкарци као група тако задовољавају своје потребе за ауторитарном политичком доминацијом, врше економску експлоатацију, психолошко угњетавање и физичко насиље над женама. Једини начин интегрисања у постојеће, патријархално устројство друштва за женску половину становништва је “присилна интеграција” (Б. Деницх, 1988). Парадоксално, једини начин укључивања у андроцентричан друштвени систем је константно искључивање.

Насиље над женама расте уколико: расте учесталост породица прокреације које живе у заједници са мужевљевом родитељском породицом, расте учесталост породица у којима су или жена или муж издржавано лице (неактивни у јавној сфери), тј. уколико су материјални услови егзистенције у породици лошији.

Обе ситуације неактивности мужа или жене у јавној сфери интензивирају насиље над женама, али по различитим обрасцима (Николић-Ристановић, 2000). Први образац је традиционалан: садржи јачање традиционалног родног идентитета, када је жена економски несамостална и зависна, дуго времена проводи у кући, муж је економски самосталан и породица живи у заједници. Други настаје под утицајем напуштања традиционалног обрасца и подразумева мужевљево економску несамосталност и зависност, дуж боравак у кући, и женину економску самосталност.

Да би се реализовала диференцијација испитаница и њихових породица на линији насилности, конструисан је показатељ: индекс насилности. Заснован је на мерењу интензитета активних насилних понашања над женама, и обухвата седам облика понашања.

У раду је показано да разореност свих темељних институција глобалног друштва прати континуитет локалног патријархата, и ванинституционално насиље над женама у свакодневици. Оно са собом носи континуитет културе насиља над женама, дефинисање женскости као Другости и јако образац деструктивности Другог. Према овом показатељу, наше друштво је још увек ратничко много више него модернизовано. Мушкарци злоупотребљавају социјалну моћ и тако репродукују постојећу структуру односа. Насиље над женама доминира у коњугалној дијади породице и врше га углавном супрузи над својим супругама. Традиционална линија патрилинеарности и патрилокалности, посебно активна у унутрашњости Србије и на периферији градова, је и данас важан фактор у детерминисању патологије свакодневног живота и репродукцији репресивног и сексистичког друштвеног поретка. Основни узрочници насиља над женама и његовог интензивирања су висок

степен фузионисаности породице прокреације и родитељске породице супруга—оца и неактивност мужа или жене. Међутим, јак утицај има велики број деце, као и велики број чланова породице. Посебно поређавајући податак је да је насиље над женама посебно изражено у ванбрачним заједницама и међу већ разведеним супружницима.

6. Miletić-Stepanović, Vesna (2005): „Strategies of Management of Gender/Female Risks in Serbia“, u: editor Anđelka Milić: *Transformation & Strategies*, Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu, Beograd, str 239-259 ISBN 86-80269-88-3

БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА

1. *Bibliografija radova o medijima 1989-1998* (1998): Argument, Beograd, str. 624

РАД О ВОДЕЋЕМ ЧАСОПИСУ НАЦИОНАЛНОГ ЗНАЧАЈА .М 51

1. Miletić Stepanović, Vesna (2005): „Nasilje nad ženama kao rizik za socijalnu transformaciju“, časopis *Temida*, Vol. mart . br. 1, str. 21-32 ISSN 1450-6637

U ovom radu se vriši procena akcionog potencijala našeg društva za transformaciju u civilno društvo, tj. da procena kvaliteta i kvantiteta resursa našeg društva za kreiranje novih koncepata u okviru transformacije i modernizacije.

Насиље над женама је један од поузданих показатеља друштвене трансформације. Премда је ова појава првенствено ризик повезан са родом, и на тај начин представља опасност како за женску друштвену групу тако и посредно за читаву популацију, насиље над женама је и глобални ризик, који делује у смеру репродукције односа неједнакости. Насиље над женама је амбивалентан појам, јер је културолошки тако (не)дефинисан, да се у свести актера социјално произведени ризици поимају као природни. Такође, ни у науци овај појам није довољно теоријски образложен ни објашњен. Уколико успемо да покажемо да је конструкција пол-род социјалног карактера, онда ћемо моћи да патријархат посматрамо као историјску категорију, која није ``природна``, већ друштвена, произведена друштвеном акцијом, па самим тим ни вечна и непроменљива. Ово је нужан угао посматрања да би се разумео значај и снага доминације патријархалног система. Оно што је заиста парадоксално, и што је Бурђе дивно приметио, је чињеница да читав маинстреам-систем на појединца делује на такав начин, да све неправде, неусклађености, противуречности са становишта индивидуе изгледају природно, и појединци им се препуштају као својој судбини! Сматрамо да је потребно разбити ``парадокс потчињености`` указивањем на његову нелогичност, али и трансформативност, тј. могућност трансформације. Сматрамо да ћемо тај циљ постићи ако докажемо да се ради о системским феноменима, о рутинизованим понашањима које систем стимулише да циљем да омогући своју социјалну (ре)продукцију, при чему су актери тих понашања, истовремено и одговорни за његову репродукцију, сви појединци, сви ми. На основу тога, могли би смо да смислимо и наметнемо ``оружје`` које би уздрмало постојећи, маинстреам-ирани полно-родни систем и постојећи ниво друштвене потчињености жена: информисање и образовање појединаца у циљу развијања свести о ризицима и неусклађеностима, из којих би могли да се изроде нови актери и нова понашања, који би произвели друштвене промене.

Веза између насиља над женама у породици и социјалне репродукције патријархата је системска, тако да ова појава има системску функцију, функцију репродукције патријархата, и представља кључан елемент (ре)продукције система на свим нивоима. Насиље над женама ``хабитус за потчињавање``¹, пракса за дискриминацију појединаца. Управо је то начин на који патријархат успева да свакодневно умножава основне односе система и позиционира их тако да се могу наћи у већини тачака социјалне структуре. Веза (ре)продукције насиља над женама у породици и системске (ре)продукције није непосредна ни једноставна. Систем свакодневно производи насиље над женама сложеним системом медијатора, при чему је потребно водити рачуна о структури тих посредника у производњи и репродуковању друштвених неједнакости по родној линији. Тумачење односа међу

половима у породици као дела социјалне (ре)продукције односа неједнаке моћи је покушај досезања оригиналног социолошког објашњења процеса односа међу половима у породици и насиља над женама у породици, које је у досадашњим истраживањима насиља над женама у породици недостајало.

Досадашње друштвене промене, које се у нашем друштву спроводе већ нека два века, захватиле су само јавну сферу, док је приватна остала по страни. Међутим, ако друштво схватимо интегрално, као целину јавне и приватне сфере, при чему се сфере налазе у односу међусобне условљености, те уколико желимо суштинске социјалне промене, потребно је променити и приватну сферу, те свакодневни живот и односе полова у њој.

Карактер и особине дубљих промена друштва, до којих ћемо, надамо се доћи како трансформација буде даље одмицала, све више ће зависити од промена у области цивилног друштва, социјалне структуре, вредносних оријентација и сл. Квалитетна трансформација нашег друштва мора подразумевати и осмисљање аутономне стратегију трансформације, чији део би требало да буде и стратегија трансформације односа међу половима.

Могуће је констатовати два процеса: конзервацију патријархата и његову транс-слојну хомогенизацију, који имају следеће последице на креирања развојних концепата и акционог потенцијала за трансформацију: 1. трансформациони ресурси се налазе на нивоу од периода између два светска рата, и представљају масиван ризик за трансформацију, делујући у виду јаким системски уведених родних неједнакости, 2. постоји велики утицај премодерног наслеђа, нетрансформисаност свакодневне акционе димензије, 3. акциони потенцијалан за модернизацију у области свакодневних родних односа је више него недовољан, свакодневна димензија је нетрансформисана, и нема ресурса за дефинисање нових развојних концепата.

Какве су наше шансе за социјалну промену? Социјална трансформација не може бити резултат промена одозго, већ одоздо, учешћем свесних, интересно диференцираних појединаца који су способни за самодетерминацију, и појединачну и групну и глобалну. Уколико односе међу половима схватимо као битну стратегију социјалне репродукције патријархата, обнављања неједнакости и насиља, моћи цемо да пређемо и на другу степеницу, и смислимо стратегију промене. Из такве перспективе, појединац је постављен на место субјекта праксе, а не објекта социјалне продукције и репродукције. Потребно је инсистирати на жени као могућем активном конструктору стварности: за сада су жене, нажалост, актери конзервације система у који су насилно интегрисане. Требало би да жене стекну свест која ће им омогућити да буду актери промене пре свега свог положаја. Међутим, уважавајући чињеницу да су жене кључни (ре)продукери патријархата, за очекивати је да ће систем пружати велики отпор таквог промени. Пут од отуђења до еманципације, од сиромаштва до благостања, од дезинтеграције до интеграције, од регреса до социјалног развоја на свим нивоима, од једносмерног до интерактивног друштва, је тиме блокиран. Да ли се ради о својеврсном социјално-психолошком лавиринту?

РАД САОПШТЕН НА СКУПУ МЕЂУНАРОДНОГ ЗНАЧАЈА ШТАМПАН У ЦЕЛИНИ М 33

1. Милетић-Степановић, Весна (2005): „Однос насиља над женама у породици и процеса социјалне трансформације кроз призму просторне диференцијације“, у: ур. Србољуб Ђ.Стаменковић, Мирко Грчић: *Србија у савременим процесима у Европи и свету*, Географски факултет Универзитета у Београду, Департман за географију, туризам и хотелијерство ПМФ Универзитета у Новом Саду, Одсек за Географију ПМФ Универзитета у Приштини, стр. 429-438, ISBN 86-82657-54-6

Насиље над женама у породици базичан механизам социјалне репродукције патријархата. Испитиване породице позиционирамо на развојном континууму који можемо замислити као полуправу, који се креће правцем трансформације, од нулте тачке на даље, са неконципираном финалном тачком: у овом тренутку су развојне концепције целог човечанства у процесу дефинисања и редеофинисања. Почетну тачку представља одржаност старог патријархалног реда и значи одсуство промена, а континуум се даље креће линијом промене у смеру модернизације. Насиље над женама делимо на пасивна и активна насилна понашања (Милетић-Степановић, 2002). Предмет овог рада су активна насилна понашања – АНП. Активно насиље у породици је најслабије на почетку континуума, када имамо стари патријархални стабилни ред и аутоматску потчињеност жена која се

остварује механизмом деловања пасивних насилности над женама. Са растом процеса социјалне трансформације и нестабилности, стари механизми социјалне репродукције, губе на својој ефикасности, и расте активно насиље над женама као механизам социјалне репродукције нестабилног система, који је у процесу трансформације. Основне претпоставке су следеће: 1. активно насиље над женама као друштвени однос у породици као друштвеној групи има следеће особине: а) унутрашњу структуру у којој се појединци мушког пола налазе у улози насилника, а женског пола у улози жртве, б) унутрашњу динамику у којој су мушкарци-насилници најчешће у улози супруга, затим сина и на крају оца, а жене-жртве најчешће у улози супруге, затим мајке и на крају ћерке, в) специфичне разлоге, најчешће брачне и г) специфичне менаџере регулације, најчешће саме појединачне жртве, што говори о одсуству друштвене регулација ових сукоба; 2. учесталост и особености активног насилног понашања над женама ће варирати у односу на већину линија које одређују друштвени положај, па тако и у односу на основну линију анализе, линију просторне диференцијације, али ће при том бити очувана основна особеност насиља над женама у породици, конзервација и социјална хомогенизација.

Домаћи контекст пре свега обележава процес блокиране трансформације у свим областима, при чему можемо да смо у трансформационој блокади већ цела два века. Осим тога, домаћи контекст је до скоро био врло неактиван и неангажован када је у питању ова врста развојних ризика, јер није ни перципирана веза између социјалног развоја и насиља над женама. Домаћа статистика ову проблематику је до сада заобилазила. Владин сектор се понашао као да ова врста проблема не постоји. Једино су се домаће невладине женске групе бавиле проблемом насиља над женама, бележећи годишње око 2000 случајева. Међутим, у последње време ипак има неких позитивних помака у овој области, као што је Кривични закон Републике Србије, који је 2002. године признао постојање насиља над женама и покушао да успостави неке механизме социјалне регулације овог проблема. Такође, било је и лепих промера сарадње невладиних женских група и владе, тј. Министарства за рад, запошљавање и социјалну политику преко Фонда за социјалне иновације. Коначно, нови Закон о породици је заиста велики помак домаће социјалне политике.

Анкетно истраживање чији део резултата анализирати, је део пројекта Србија у компаративној социолошкој перспективи, које је финансирао Министарство за науку, технологије и развој, а спровео Институт за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду, на популацији три велика окружна центра и околних насеља, Београда, Новог Сада и Ниша, на узорку од 1200 испитаника, 1999. године, са циљем да испита акциону димензију свакодневног живота.

Анализа седам врста активних насилних понашања у породици: ускраћивање пажње, ускраћивање новца, ускраћивање слободе кретања, викање/вређање, претње, бацање-разбијање ствари, ударање. На основу добијених података, конструисан је показатељ АНП у породици, индекс насилности, заснован на мерењу интензитета и учесталости АНП над женама у породици. Основна идеја у конструисању индекса насилности је кумулативност насиља и састоји се у чињеници да е јачи, бруталнији облици насиља увек надовезују на слабије и мекше облике. Сва понашања су двоструко пондерисана: према интензитету (од ``најмекших`` до ``најтврђих``, редом којим су гора набројана) и према учесталости (4 врсте: нема понашања, ретко, често и веома често). Груписање је извршено на следећи начин: одсуство насиља (0), низак индекс насилности (0.01-1), средњи индекс насилности (1.01-2.00.) и висок индекс насилности (2.01-3.00). Последњи корак у синтетизацији података је одређивање аритметичке средине индекса насилности (АСИН), и тај показатељ се користи у тексту.

Конзервација патријархата говори о традиционалној укоренјености, отпорности и стабилизованости насиља над женама као развојног ризика код нас. Релативна хомогенизација насиља над женама пружа податак и о слабој структури потенцијалних актера, који би могли да осмисле развоје концепте и иницирају социјални развој

Стратегије успостављања и развијања родне равноправности морају бити глобално осмишљене, али, такође, морају се заснивати на локалним специфичностима. Велике разлике међу окружима говоре о великој неуравнотежености ресурса појединих округа за друштвене промене, мерене насиљем над женама као развојим ризиком, и о њима се мора водити рачуна при конципирању смерница за глобалну развојну стратегију

Списак објављених радова после избора у звање асистента 2005. године

НАУЧНА МОНОГРАФИЈА М13

1. Miletić-Stepanović, Vesna (2006): *Nasilje nad ženama u Srbiji na razmeđi milenijuma*, Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu, Beograd, str. 180, ISBN 86-80269-95-6

Системска стратегија репродукције патријархата садржи четири основне тачке: брак, породицу, мушког наследника и рођаке по мушкој линији (патрилинеарност). Сматрам да је један од кључних, а слабо видљив механизам, који стоји у основи свих поменутих кључних пунктова одржавања система, насиље над женама у породици. Концепција овог рада насиље над женама у породици сагледава као кључан елемент социјалне (ре)продукције патријархата на свим нивоима. Стимулишући (ре)продукцију насиља над женама у целом друштву као "хабитуса за потчињавање" (Бурдје, 2001), а посебно у породици, патријархат свакодневно умножава основне односе система и позиционира их тако да се могу наћи у већини тачака социјалне структуре. Наравно, веза (ре)продукције насиља над женама у породици и системске (ре)продукције није непосредна ни једноставна: систем свакодневно производи насиље над женама сложеним системом медијатора. Због сложености механизма социјалне репродукције, увид у све нивое патријархата је нужен за разумевање свакодневног живота жена: свакодневица је најнижи друштвени ниво, који трпи последице и утицај свих друштвених нивоа, почевши од самог врха. Нивои патријархата операционализовани су на следећи начин: 1. светски систем као велики патријархат, глобална патријархална заједница, 2. појединачна глобално друштва: друштво полу-периферије у процесу трансформације, мезо патријархална заједница, 3. породица као патријархална заједница, главни медијатор системског утицаја, микро патријархална заједница, 4. индивидуални ниво, последице деловања патријархалне заједнице са свих нивоа посматране из женског угла.

Једноставно прихватање успостављеног патријархалног поретка и наметнутих патријархалних образаца мишљења и живота, које је данас присутно и јако је масовно, значи живот у *second hadne world* –и. Оно што је заиста парадоксално је чињеница да читав маинстреам-систем на појединца делује на такав начин, да све неправде, неусклађености, противуречности изгледају са становишта индивидуе изгледају природно, и појединци им се препуштају као својој судбини. Анализу усмеравамо дубоко у друштвену структуру да бисмо покушали да осветлимо, учинимо транспарентним деловање система на појединца, да разбијемо парадокс потчињеност, ту "скривену константу" тако што ћемо пробати да: 1. докажемо да се ради о друштвеним, системским феноменима, о рутинизованим понашањима које систем стимулише да циљем да омогући своју социјалну (ре)продукцију, 2. смислимо и наметнемо "оружје" које би уздрмало постојећи, маинстреам-ирани полно-родни систем и постојећи ниво друштвене потчињености жена: свест о ризицима и неусклађеностима, из којих би могло да се изроде нови актери и нова понашања, који би изазвали друштвене промене.

Родни приступ (*gender perspektive*) насиљу над женама у породици има особености политичког питања: непосредно је условљено односима неуравнотежене друштвене моћи између највећих друштвених група, тј. родова, како у контексту институција глобалног система, тако и у ванинституиционалном контексту свакодневице. Покушаћемо да увид у глобална кретања светског система и друштва Србије, која је савремена социологија окарактерисала као дезинтеграцију и разарање институција, употпунимо и проширимо увидом из женске микро перспективе. И поред ситуације амбивитета, у којој се појединци масовно налазе, и жене и мушкарци су актери репродукције патријархата. Они су лаички друштвени актери, јер нису свесни последица свог деловања, али то никако не значи да последице не постоје. Одговорност за производњу постојећег система носе оба пола, јер по инерцији прихватају готова системска решења у виду полних улога, и на неки начин су сви губитници: губе шансу да аутономно конципирају свој идентитет. Ипак, жене су у апсурдној ситуацији: добијају од система већа ограничења, носе већи терет одржавања система који их, и поред свега, не прихвата! Женски аспект сагледавања стварности је могуће искористити као основу за изградњу нове свести жена и промоцију жена у улогу друштвених актера промене.

Чињеницама до којих смо дошли покушаћемо да одредимо праву специфичну тежину, праву снагу утицаја које оне у стварности и на стварност жена имају. Смисао деловања идеологије породичног живота је управо у томе да прикрије право, кључно значење насиља над женама у породици. На жалост, ефекти ове идеологије су изузетно интензивни и дуготрајни, тако да сматрамо да би на ову ситуацију дословно могао да се примени став да је „лакше разбити атом, него предрасуде...”. Истраживање се држи пре свега нивоа догађајности, акционе димензије, док су ставови у другом плану. Покушавамо да расветлимо ова скривена негативна породична догађања, пре свега се хватајући у коштац са скривеношћу феномена.

У актуелном тренутку, прва фаза трансформације је при крају и требало би да се надамо да ће наше друштво ући у озбиљније фазе промене. Карактер и особине дубљих промена друштва, како трансформација буде даље одмицала, све више ће зависити од промена у области цивилног друштва, социјалне структуре, вредносних оријентација и сл. А како друштва из центра мултинационалног капитала не помажу друштвима полупериферије и периферије да би их обликовала према свом (централном) лику, него према својим потребама (М. Лазић), једина шанса да се наше друштво квалитетно трансформише је да осмисли сопствену, аутономну стратегију трансформације. Легитиман део стратегија трансформације друштва мора бити и трансформација односа међу половима.

Истраживања транзиције посткомунистичких друштава показују да кључни фактор ометања промена представљају “значајне неуравнотежености” (А. Милић, 2002, стр. 255) које постоје у друштву. Са друге стране, иста истраживања показују велики значај породице у процесима трансформације (А. Милић, 2002, стр. 256). Дакле, велики је значај сазнања о неравнотеженостима у породици. Савремена породица у Србији је нетрансформисана снага, пуна унутрашњих противуречности, неусклађености и парадокса. Оваква породица има конзервативно дејство на друштвени систем: снажно кочи друштвене промене, обезбеђујући социјалну репродукцију патријархата. При томе је посебно насиље над женама у породици стара, а још увек активна сила структурације стварности. Стара “гендер басед” структура и даље постоји, у суштини нетакнута и нетрансформисана.

Насиље над женама је добар показатељ квалитета свакидашњег живота и друштвеног положаја жена. Србију деведесетих карактерише ретрадиционализација и реприватизација друштва. У области брака и родитељства, слабо је заступљен модеран, урбани идентитет (11, 43%), те јако изражено полутанство (око 60 %) и релативно висок традиционалан идентитет (око 30%) (Благојевић, 1997).

Истраживање које је спроведено на популацији уже Србије, у три велика региона, имало је за циљ да испита пре свега праксу, акциону димензију породичне свакодневице из угла насиља у породици. Сам избор теме носи са собом критичку ноту и димензију, јер, мислим да нема бољег начина да се патријархалан систем критикује од доказивања да у његовим темељима постоји јако изражена неуравнотеженост и дисфункција, која није родно неутрална. Сматрамо да смо успели да осветлимо чињенице које постоје у друштву, а које су до сада остале невидљиве.

Основни циљ је био показати следеће: 1. да је производња насиља над женама у породици основни механизам социјалне (ре)продукције патријархата, 2. да је насиље над женама, као део социјалне репродукције неједнаких односа моћи на нивоу глобалног друштва, системски ризик са сексистичким предзнаком, типично понашање карактеристично за све чланове друштва, те да не постоје битније разлике између породица које су од стране система оцењене као патолошке и породица које живе као нормалне породице, “као сав нормалан свет”. На нивоу целог узорка, насиље у породици постоји у 82.7% породица, што је скоро исто као пре пола века, између два светска рата. Ова поразна чињеница говори о великој конзервацији патријархата која значи: као прво, да патријархални систем ради “као сат”, без грешке, тј. да је врло стабилан и континуиран, као друго, да би ово могла бити велика препрека будућем стварању цивилног друштва и вредносној трансформацији.

Учесталост појединачних, спецификованих активних насилних понашања на нивоу узорка опада са растом јачине облика насилног понашања. Максималну заступљеност на нивоу узорка има блаже насиље, које се манифестује као викање/вређање; минималну заступљеност има јаче насиље, које се испољава као ударање (неискреност) и релативно блаже, ускраћивање слободног кретања. Наравно, овде морамо узети у обзир чињеницу да је укупно насиље разбијено, спецификовано на

појединачна понашања из операционалних, аналитичких разлога. У стварности, насиље се никада не јавља у таквим облицима, већ увек у специфичним гроздовима, тако што се једно понашање наслања на друго.

Специфична синтеза насиља у породици обављења је преко индекса насилности. Кориговане, пондерисане вредности индекса насилности изгледају овако: у 66% породица се јавља низак индекс насилности, у 9,6% породица у средњи индекс насилности и у 0.6% породица висок индекс насилности.

Даља анализа рађена је из два основна угла: први угао је унутрашња структура и динамика процеса други угао је утицај друштвеног положаја на посматрани процес.

I Анализа унутрашње структуре и динамике насиља у породици састоји се у одређивању следећих елемената: актера, менаџера и разлога. А Анализа актера насиља у породици показује да су то традиционални, патријархални актери: мушкарци насилници, жене жртве. Б. Менаџери АНП су малобројни: супруга-мајка има максималан ангажман (око 30%) у ненасилном, конструктивном решавању и разумевању конфликта. Ц Анализа разлога АНП да је следеће резултате: И недостатак новца је разлог за АНП из области ниске насилности; II брачни разлози (поремећене брачне улоге) изазивају АНП средњег и високог интензитета, и то на следећи начин: 1. насиља због сексуалног занемаривања и малтеритрања углавном спадају у подручје средњег индекса насиља; 2. насиља због љубоморе, неверства и опијања потпуно (100%) покривају област високог индекса насилности, 3. проблеми да децом везани су углавном за низак индекс насилности

II Други кључан угао посматрања је насиље над женама кроз призму социјалног положаја.

1. ВПД, тј породична заједница породице прокреације и родитељске породице мужа је битна линија диференцијације насиља у породици. б. линија Београд/унутрасњост говори о већој ризициности унутрасњости за избијање насиља над женама у породици. У анализи региона се види предност Београда, тј. региона око њега као модернизацијског центра у односу на два унутрашња региона: новосадски и нишки. Индекс насилности је у сва три региона у оквирима ниског индекса насилности. 4. (Не)запосленост мужа или жене: можемо да кажемо да је ово, нажалост, фактор који изражава сву драматичност коју собом носи процес промене односа моћи у породици. Неактивност мужа или жене је операционални израз за социјалну моћ, засновану на економским параметрима, као што је запосленост. 5. Утицај економског сиромаштва, важном упливу економских момената у насиље на женама. 6. Занимање испитаника: можемо рећи да постоји изузетно висок ниво трансслојне хомогенизације патријархата мереног насиљем на женама у породици. 7. Сколска спрема испитаника се у овом истраживању није показала као добар принцип диференцијације. 8. Занимање оца показује да са растом образовања оца испитаника/це благо расте и насиље у породици, са највећим скоком између основне и средње школе. 9. Сколска спрема оца: Са растом сколске спреме оца, расте и насиље над женама. 10. Број деце и број чланова је у овом истраживању врло добар принцип диференцијације. Показује се и велика специфична тежина (пре)великог броја деце на насиље над женама: мада је и у породицама без деце насилност релативно велика, породице са преко осморо деце су једино место у коме је забележен уплив у висок ниво насилности, и сама максимална насилност (3.00). 11. Брачни статус испитаника је такође добар принцип диференцијације. Прилично је занимљив, и поражавајући, утицај брачног статуса испитаника. Најважнији податак из овог угла је податак је да највећи степен насиља над женама у постоји у ванбрачним заједницама! Тако се ванбрачна заједница претворила у своју супротност: уместо да постане полигон за слободно заједништво, она је полигон за још слободније, несметаније и мање санкционисано спровођење насиља над женама. 12. Место рођења испитаника Тумачење резултата анализе односа насиља у породици и месту рођења испитаника може послужити за одређивање значаја искрености у анализи насиља: неискрености испитаника рођених на селу би била један од начина за објашњавање ниског индекса насилности на селу и у малом граду. индекс насилности најмањи. 13. Старост испитаника Са растом старости испитаника/це, просечан индекс насилности опада, тј. расте толеранција испитаника на насиље.

Ако упоредимо резултате овог истраживања са резултатима истраживања глобалног друштва Србије крајем овог века, лако можемо запазити фундаменталну супротстављености и опозитност у односу између јавне и приватне сфере друштва. Новија истраживања (М. Лазиф, Разарање друштва) показују да, са једне стране, у Србији постоји извесна "унутраслојна диференцијација и разарање

старог поретка, у смислу растварања досадашњих слојних групација” (М. Лазић, Разарање друштва). Управо супротно томе, на плану свакодневних односа међу половима у породици имамо интензивну хомогенизацију између друштвених слојева и конзервацију патријархата. У ситуацији када је читава јавна сфера најпре потпуно уздрмана, да би до краја деведесетих била потпуно разорена, патријархат у приватној сфери не само да је остао нетакнут, већ се може рећи да се учврстио. Учвршћивањем патријархата, смањено се квалитет свакодневног живота пре свега жена. Шта значи разарање јавне сфере које собом носи “мањак друштвене нормалности” (Болчић, 2002) према “нормалним ненормалностима” свакодневног живота жена.

Користећи насиље над женама као показатељ процеса трансформације породице, можемо рећи да се савремена породица у Србији у току последњег века минимално или уопште није променила. Конзервација патријархата се протеже дубоко кроз социјално време на релевантном социјалном простору. Ситуација која постоји у савременој породици у Србији крајем двадесетог века и другог миленијума је више него депресивна и песимистичка. Подаци о томе шта се дешавало између два тренутка (између два светска рата и крајем деведесетих) су минимални, али, имајући у виду саму динамику феномена, спорост промена у сфери вредности, може се говорити о континуитету у овој области. И даље је породица, и то у истом обиму као на почетку века, конзервативна друштвена снага. Савремена породица је актер конзервације патријархата и има потпуни легитимитет у нетрансформисаном друштву Србије крајем миленијума. Разореност свих темељних институција глобалног друштва, а пре свега јавне сфере, тако прати континуитет приватне сфере у лику локалног патријархата, који са собом носи континуитет културе насиља над женама, дефинисање женскости као Другости и јак образац деструктивности Другог. Толеранција и уважавање Другог је последње што би могло да представља принцип друштвене регулације у овако конципираној свакодневици. Насиље над женама постоји како у “патолошким” тако и у “нормалним” савременим породицама и представља основу одржавања локалног патријархата и друштвеног поретка сексистичког типа. Ова врста насиља нема карактеристике нелегитимности и патологије: културолошки је дефинисана као нормална и легитимна

ПОГЛАВЉЕ У НАУЧНОЈ МОНОГРАФИЈИ М 44

1. Miletić-Stepanović, Vesna (2006): "Vertikalno proširene porodice u ravni prostorne diferencijacije", u: prir. Smiljka Tomanović: *Društvo u previranju. Sociološke studije nekih aspekata društvene transformacije u Srbiji*, Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu, Beograd, str. 101-121, ISBN86-86563-00-7

Рад има за циљ да пружи увид у структуру и промене друштва, као и развојне потенцијале Србије анализом породичне структуре и промене. У тренуцима када се интензивно трага за глобалним и системски дефинисаним развојним стратегијама, у области породице дешавају се веома велике и важне промене, за које можемо рећи представљају стратегију опстанка и преживљавања породице. Посебно је деликатан податак да је ова породична, мезо-стратегија преживљавања и опстанка, дијаметрално различита од планиране глобалне стратегије друштвеног развоја, замишљене као део Миленијумских циљева развоја. Са једне стране, породица је обележена променама које су значајне и драстичне у квантитативном и у квалитативном смислу, а са друге, те промене могу представљати велики ризик за будући развој сва три друштвена нивоа: глобални, групни и индивидуални. Јачина промене у квантитативном смислу се огледа у чињеници да је, на почетку трећег миленијума, учешће вертикално проширених домаћинстава (ВПД) у породичној структури са пар постотака, које је имало током друге половине XX века, достигло ниво од преко 25%, тј. вратило се на ниво од пре једног века. Ову појаву можемо означити као поновљену експлозију ВПД у оквиру друштвене и породичне структуре. Значајност промене у квалитативном смислу садржана је у чињеници да је овај породични облик, у свом „повратку у структуру“ добио урбани карактер: ако поматрамо његову учесталост на линији село-град, видимо да је поједнако заступљен у оба сегмента. Овај податак можемо назвати урбана инфилтрација ВПД, што је један сасвим нови феномен. Са друге стране, ова промена породичне структуре ће имати негативан утицај на друштвени развој, пре свега због свог ретроградног карактера. На нивоу глобалног друштва, у развојном смислу је ризик, јер уноси регрес у породичну структуру. На групном нивоу, представља „камен око врата“ пре свега за друштвени положај и еманципацију нуклеарне породице и жена. На појединачном нивоу, то је масиван ризик за индивидуализацију појединаца, пре свега жена и деце. Овај рад доноси упоредну анализу

унутрашњих обележја ВПД између града (Београд и остали градови) и села, на основу низа показатеља.

2. Miletić-Stepanović, Vesna (2008): "Regionalni razvoj i porodična retradicionalizacija u Srbiji početkom XXI veka", u: ur. Sreten Vujović: *Društvo rizika. Promene, nejednakosti i socijalni problemi u današnjoj Srbiji*, ISI FF, Beograd, ISBN 978-86-86563-56-9, str. 395-409

У раду се анализира однос социјалног развоја и ретрадиционализације. У европским развојим моделима, социјални развој и модернизација са једне стране, неспојиви су са традиционализацијом, са друге. Међутим у Србији је на снази моћна ре-традиционализација. Један од елемената ретрадиционализације је и раст број вертикално проширених породица.

Један од циљева развоја је усклађивање економског, демографског и социјалног развоја. Кључни циљ развоја Србије је повећање социјалног благостања, тј. смањење сиромаштва и незапослености. Утврђивање степена развоја региона креће се по концепту ХДИ – поједина и задовољавање његових потреба. Показатељ ретрадиционализације је вертикално проширена породица и њен друштвени положај, који се одређује помоћу четири показатеља: занимање испитаника, образовање испитаника, материјални положај и број незапослених. Основна хипотеза претпоставља да постоји регионална универзализација према процесу ретрадиционализације, јер регионални развој Србије није чинилац са довољно снажном детерминацијом. Фактор са најјачом детерминацијом је глобализација, тј. концентрација богатства и моћи у рукама малог броја земаља и мултинационалних компанија. Цела југоисточна Европа је искључена и маргинализована, периферизована. У постсоцијалистичкој Србији, развој и ретрадиционализација су део једног истог **дифузног социјалног обрасца опстанка и ублажавања** пауперизације. У закључку се констатује да заиста и постоји одређена „конзистентна инконзистенција“, тј. да се дифузни образац опстанка развио на свим нивоима регионалног развоја.

РАД САОПШТЕН НА СКУПУ МЕЂУНАРОДНОГ ЗНАЧАЈА ШТАМПАН У ЦЕЛИНИ М 33

1. Милетић-Степановић, Весна (2007): „Проширена породица између социјалне хармонизације и ретрадиционализације друштва Србије” у: Зборник радова са научног скупа *Србија и Република Српска у регионалним и глобалним процесима*, Географски факултет Универзитета у Београду, Природно-математички факултет Универзитета у Бањалуци, ISBN 86-82657-54-6 Београд-Бањалука, стр. 387-392

Циљ рада је да објасни неке од ефеката велике промене која се дешава у области ретрадиционализације породице. Рад полази од претпоставке да проширена породица, са једне, позитивне стране, представља хоризонтално умрежавање и удруживање ради опстанка, тј. делује као сроднички, социјални капитал. Овако створен сроднички капитала је израз делатог потенцијала породице као друштвене групе, тако да је породица заиста активан агенс постсоцијалистичке трансформације. Посебно се овде истиче проширена породица као актер материјалне стабилизације: подузорок вертикално проширених породица има нешто виши материјални положај него узорак свих домаћинстава. Међутим, ова економска стабилизација врши се упоредо са урушавањем друштвеног положаја жена, посредством бесплатног кућног рада жена. Ова породична сигурносна мрежа је женског типа, тако да се опстанак врши упоредо са нарушавањем принципа родне равноправности.

2. Miletić-Stepanović, Vesna (2009): „Multirizična porodica u postsocijalističkoj Srbiji: mlade jednoroditeljske porodice u okviru vertikalno proširenih porodica“, u: ur. Anđelka Milić, Smiljka Tomanović: *Porodica u Srbiji danas u komparativnoj perspektivi*, Zbornik radova sa naučnog skupa od 9-10. oktobra u Beogradu, Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu, ISBN 987-86-86563-64-4, str. 293-310

Циљ овог рада је анализа структуралне промене која се сматра најважнијом за Србију у постсоцијализму, а то је ретрадиционализација породичне структуре. Једна форма овог традиционалног породичног облика збринула је породице које су настале као последица друге демографске транзиције- једнородитељске породице које су настале процесом развода, удовиштва и ванбрачног рађања. Ради се о породичном одговору на процес постсоцијалистичке

трансформације, који се састоји у производњи једног специфичног сродничког грозда - нетипичног сложеног породичног облика – вертикално проширених породица које у свом саставу имају младу једнородитељску породицу, у циљу заштите.

Сматрамо да је сроднички процес активан, функционалан процес, који игра улогу посредника између јавне сфере и појединаца и друштвених група у Србији у ХХИ веку, активан агенс који истовремено структурира и сам је структуриран, производи реконструкцију породичне структуре и циљу компензације урушености институционалне сфере. Због снажне социјалне искључености већине становништва из кључних инсититуција, дошло до сродничког укључивања и удруживања више породичних јединица у једну породичну форму у приватној сфери – вертикално проширену породицу. Ради се о форми породице у којој постоји хијерархијски след породичних јединица по вертикалној линији, у коме се родитељска породица налази на врху и има више породичне моћи, а млада породица налази у субординисаном положају у породичној структури. Ово укључивање појединачних породица у сложене форме домаћинства и породица је насилно сродничко укључивање, форсиран процесом социјалне ексклузије са глобалног нивоа, који је снажно је онемоћавао и слабио положај појединачних породица у друштву и тако их практично гурао у оквире једног домаћинства, без значајне алтернативе: већина оних који су желели да преживе, морала је да се „склони“ у ВПП да би се како-тако заштитила од транзиционих социјалних удара и деловања дивљих тржишних закона. На тај начин је дошло до раста учешћа ВПП у породичној структури.

На крају анализе, закључује се да сроднички процес и сродничка инклузија јесте функционалан процес, који је одиграо улогу посредника између јавне сфере и појединаца и друштвених група, у циљу компензације урушености институционалне сфере и глобалне искључености. Породица у Србији јесте у постсоцијалистичко, веома несигурно време, независан чинилац деловања. Да би олакшала преживљавање, произвела је раст ВПП, укључила у себе и збринула и породице које су настале као последица развода, удовиштва и ванбрачног рађања. ВПП је сродничка заједница амбивалентног и амбивитетног типа, заједница која истовремено штити и дискриминише, и укључује и искључује. ВПП је традиционална форма, настала у модерном друштву долази до дифузије традиционалних руралних образаца друштвене организације у модерни урбани контекст и начин свакодневног живота. Из ове дифузије традиционалних образаца у модеран контекст, у том традиционалном обрасцу долази до производње унутар-породичних ризика.

Специфичан сроднички грозд који смо овде анализирали - породице самохраних мајки у оквиру ВПП, представља најризичнији облик ВПП, већ и онако ризичног породичног облика. У односу на основне линије испитавања, постоји потпуна социо-просторна универзализација породица самохраних мајки. Ове породице у градовима, могу се наћи на целој мрежи градова и у свим мега регионима, као и на свим нивоима социјалног развоја округа. Самохране мајке које живе у ВПП представљају популацију са надпросечном образованошћу: постоји виши степен образовања самохраних мајки у ВПП од просека за укупну популацију. Такође, са растом образовања жене, расте и учешће ових породица у градским насељима. Самохране мајке које живе у ВПП су углавном старости између 31-40 година. У односу на професионалну лествицу, породице самохраних мајки се такође одликују социјалном универзализацијом: доминантно занимање је службеничко и радничко, по 20%, и има око 7% предузетница –самозапослених. Посебну ризичност положаја посматраних породица показује чињеница да је, поред релативно високог нивоа образовања, скоро свака четврта самохрана мајка незапослена, као и да је свака десета домаћица. Тако добијамо скоро једну трећину самохраних мајки из ових породица које се у положају искључености са тржишта рада, и које трпе кршењу људског права на рад и достојанствен живот од свог рада

3. Милетић-Степановић, Весна, Рајковић, Љубица (2009), „Социјална ексклузија и породица као фактори социјалних промена у транзицији“, у: ур. Србољуб Стаменковић и Стеван Станковић, Зборник радова на научног скупа: *Територијални аспекти развоја Србије и суседних земаља*, Географски факултет у Београду,, Зборник радова са научног скупа, Дивчибаре, 29.-31. октобар, ISBN 978-86-82657-85-9, стр. 287-294

Циљ овог рада је анализа социјалних промена и развоја на примеру пост-социјалистичких земаља, са акцентом на социјалној ексклузији као главном развојном проблему у поменутих земљама, и на улози породице. Полази се од сложеност теоријског оквира, пре свега од системске теорије друштва Емауела Валерштајна и од теорије зависности коју је развио Пол Баран. Системска теорија Емануелна Валерштајна сматра да постоји доминантна логика глобализације, у чијој основи је

капитализам као светски систем, хијерархијски структурисан на центар, полу-периферију и периферију мултинационалног капитала. Теорија зависности је приступ разматрању глобалних односа који се темељи на тези о системском притиску земаља Првог света на слабије развијене земље, са циљем привредног слабљења у циљу контроле и доминације.

Савремена стварност се, према томе, посматра као сложени систем, који се састоји од најмање три нивоа: највишег, који чини светски систем, поједини његови делови као што је ЕУ и глобална друштва, мезо нивоа, који оде представља породица, и микро нивоа - свакодневног живота појединаца. Светски капиталистички систем је обележен доминацијом тржишта, неолиберализмом, комодификацијом, социјалном ексклузијом земаља полу-периферије и периферије из светског система.

Европски социјални пројекат има за циљ јачање принципа друштвеног договора и социјалне правде, социјалне кохезије, социјалне укључености и социјалног капитала, смањење социјалне искључености. Друштвена искљученост се одређује као процес којем су одређени појединци гурнути на ивицу друштва и спречени да у потпуности учествују у друштву због свог сиромаштва или недостатка основних знања и могућности за доживотно учење, или као резултат дискриминације. Тиме су удаљени од запослења, прихода и могућности образовања, као и од друштвених мрежа и оквир и активности у заједници. Друштвена укљученост је процес који омогућава да они који су у ризику од сиромаштва и друштвене искључености добију могућност и средства која су потребна за пуно учешће у економском, друштвеном и културном животу и постизању животног стандарда и благостања који се сматрају нормалним у друштву у којем живе (Council of the EU, 2004: 8). Међутим, европски социјални пројекат подразумева да актер социјалног развоја, који обезбеђује потребне могућности и средства, буде држава, која спроводи социјално старање. У земљама у транзицији држава не успева да омогући ни довољно могућности ни довољно ресурса свима који су у ризику од сиромаштва. Актер социјалног развоја је породица, у свом измењеном облику. Тако се мезо, средњи друштвени ниво снажно укључује у процес производње социјалне кохезије и олакшавања свакодневног живота у постсоцијалистичкој трансформацији.

У свим испитиваним земљама у транзицији, постоји снажна социјална искљученост која се испољава као снажна материјална депривација, незапосленост, и низак образовни ниво – културни капитал становништва. Са друге стране, породица јесте извор благостања и социјалне укључености, што потврђујемо порастом проширених породица у свим друштвима које смо обухватили. Постоји посебно изражена ризичност породица у Србији, која се испољава на два начина: најснажнијим степеном степен ретрадиционализације породичне структуре, и посебно снажном социјалном искљученошћу и девастираношћу сеоских породица у централној Србији.

4. Милетић-Степановић Весна, Рајковић, Љубица (2009), „Социјална искљученост жена у постсоцијалистичкој трансформацији“ у: ур. Србољуб Стаменковић и Стеван Станковић, Зборник радова на научног скупа: *Територијални аспекти развоја Србије и суседних земаља*, Географски факултет у Београду, Зборник радова на научног скупа Дивчибаре, 29.-31. октобар, ISBN 978-86-82657-85-9, стр. 295-302

Скупштина УН је још 1979. године усвојила Конвенцију о елиминацији свих облика дискриминације (CEDAW). Дискриминација жена је свака разлика, искључивање или ограничавање на основу пола, са циљем онемогућавања жена да остваре људска права и слободе на политичком, економском, друштвеном, грађанском и другом пољу. Државе су обавезне да то поштују - Развојни фонд за жене при УН – УНИФЕМ.

Европски социјални пројекат има за циљ, поред осталог, и јачање социјалне кохезије, смањењем социјалне искључености и јачањем социјалне укључености и социјалног капитала. Друштвена искљученост се одређује као процес којем су одређени појединци гурнути на ивицу друштва и спречени да у потпуности учествују у друштву због свог сиромаштва или недостатка основних знања и могућности за доживотно учење, или као резултат дискриминације. Тиме су удаљени од запослења, прихода и могућности образовања, као и од друштвених мрежа и оквир и активности у заједници. Друштвена укљученост је процес који омогућава да они који су у ризику од сиромаштва и друштвене искључености добију могућност и средства која су потребна за пуно учешће у економском, друштвеном и културном животу и постизању животног стандарда и благостања који се сматрају нормалним у друштву у којем живе (Council of the EU, 2004: 8). Међутим, европски

социјални пројекат подразумева да држава као актер социјалног развоја, који обезбеђује потребне могућности и средства, спроводи социјално старање. У земљама у транзицији држава не успева да омогући ни довољно могућности ни довољно ресурса свима који су у ризику од сиромаштва.

Један од миленијумских циљева развоја јесте родна равноправност. Родна равноправност, као магистралан модернизацијски процес, представља важан елемент социјалне трансформације и развоја и једна од основних димензија испољавања, проучавања и борбе против социјалне искључености. Политика једнаких могућности модерних земаља покушава да оствари једнаке шансе за мушкарце и жене. Џендер осетљиви буџети су један од механизма успостављања родне равноправности. Теоријско полазиште се ослања на радове Керол Пејтмен и Тамаре Харевен.

Закључује се да постоји снажна искљученост жена на глобалном нивоу у јавној и економској сфери у свим друштвеним системима у региону, као снажно деловање системске инхибиције, која гура жене из високих професионалних положаја на доле. Уз снажну социјалну искљученост жена на глобалном нивоу – у јавној сфери, присутна је њихова снажна укљученост у приватној сфери - насилна интеграција. Разлике између мушкараца и жена су у приватној сфери много веће него у јавној. Тиме је приватна сфера окосница експлоатације жена и генератор одржавања патријархата.

Насиље над женама присутно је у складу са породичном ретрадиционализацијом и урушавањем положаја жена у постсоцијалистичкој кризи у Србији и у другим друштвима. Посебно је индикативно присуство економских фактора - недостатка новца, као разлога који се наводи за испољавање насиља над женама. Овај податак је у складу са чињеницом да опстанак друштва као целине у време кризе почива на бесплатном кућном раду жена, и њиховој дискриминацији и експлоатацији, а насиље или претња насиљем је једна од метода дисциплиновања жена и присиљавања да буду у подређеној позицији у односу на мушкарце. У тешким условима свакидашњег живота, жене својим људским ресурсима (здравље, емоције, време, знање) компензују негативне социјалне последице кризе. Традиционална хијерахија ауторитета у породици носи хијерархију потреба које треба задовољити. Велики број абортуса сведочи о доминацији емоционалних потреба мушкараца у породици - мушке групе или мушког ангатског сродства, чиме се нарушава хумани капитал жена – репродуктивно здравље. Постоје јасни знаци који говоре о разграђивању ауторитета мушкарца као појединца – раније старешина, али у правцу омоћавања других чланова агнатске мушке групе, тј. ретрадиционализације. Овај процес показује блокираност трансформације ауторитета, тј. дискриминацију и експлоатацију жена. Тако је произведена снажна препрека у постизању одрживог социјалног развоја и трансформације у Србији и у другим друштвима региона, која своди свакодневни живот на просто преживљавање у условима снажне ексклузије.

Списак објављених радова **после реизбора** у звање асистента 2005. године

НАУЧНА МОНОГРАФИЈА М 13

1. Miletić-Stepanović, Vesna (2011): *Proširena porodica u Srbiji*, Čigoja štampa i ISI FF, str. 234, ISBN 978-86-7558-817-7

Студија представља прву и најпотпунију анализу која се бави феноменом једног прелазног и пролазног облика породице, који је у ситуацији друштвене трансформације у Србији добио изузетну значајност, како по стално растућем броју породичних домаћинстава у којима се јавља, тако и по функцијама и моделима понашања које негује, а који су од далекосежног утицаја на социјализацију потомства и на шире друштвене релације. У питању су проширене породице, дакле модалитети заједничког живота чланова нуклеарне породице са сродницима по побочној или вертикалној линији сродства, при чему у нашој ситуацији претеже овај други модалитет који директно подржава наша дуга патријархална породична традиција.

Тема проширена породица у Србији, у домаћој социологији још није довољно проучавана, па је тако овај рад први те врсте у домаћој стручној литератури. С друге стране, постоји и научно-стручна и друштвена потреба да се ова тема даље развије. Рад указује да је феномен «вертикално проширених породица», како их ауторка одређује, резултат дугорочних историјских трендова, који утичу на преживљавање породичних форми друштвеног живота од породичних задруга до

мешовитих домаћинстава, као облика породичног механизма. Овај пионирски рад је показао да је тај породични механизам структурално условљен, услед недовршених промена кроз које пролази српско друштво на путу од социјалистичког политичког система са индустријском производном основом до постсоцијалистичке трансформације - блокиране и одложене транзиције. Вертикално проширене породице су заступљене у свим сегментима друштва, што успорава његов модерни развој.

Теоријски модел за истраживање ауторка је веома добро еклектички извела спајајући теорију глобализације са теоријом ризика и са основним феминистичким поставкама о породици у модерном друштву. Овај глобални приступ се потом даље развија и разуђује како би се обухватили конкретни проблеми функционисања породица у једном полупериферијском друштву, са проблемима недовршене урбанизације насеља и на крају са микро нивом разматрања прелазничког стила живота појединаца у паланачком културном окружењу.

Емпиријски истраживање је веома темељно наслоњено на неколико различитих извора података који покривају све аспекте породичног живота у овом виду. Ради се са једне стране о коришћењу резултата пописа становништва, који су накнадно обрађивани тако да се на основу њих може доћи до поузданије слике о распрострањености овог породичног облика. Са овим резултатима упоређивани су потом резултати два репрезентативна емпиријска истраживања домаћинстава у Србији у два узастопна временска размака (2003 и 2008), те неколико истраживања из европских земаља заснована на националним узорцима (земље транзиције).

Резултати анализе покривају готово све нивое просторног, структуралног и садржајног обележавања овог феномена. При том су резултати изузетно значајни са становишта указивања на проблеме у друштвеном кретању на глобалном плану и са друге стране на развојне тенденције у самим породицама. Чини се да особито треба нагласити следеће закључке. У Србији има преко пола милиона проширених породичних домаћинстава што је четвртина од свих домаћинстава. При том је ауторка указала на четири типа или модалитета у којима се јављају ова домаћинства од којих је она посебну пажњу поклонила двома – вертикално проширеним породицама и проширење са члановима који су разведени или обудовели са децом. По својој распрострањености ове породице поједнако карактеришу сеоске средине, али и најуже урбане делове великих градова. Ово даље показује да се ради о универзализацији овог типа породичног домаћинства према социјалним и социјо-професионалним карактеристикама чланова, што даље указује на недовољну кристализацију слојне структуре у друштву, а што дугорочно утиче на друштвену нестабилност.

Следећи ниво анализе резултата односи се на улогу коју има сродничко повезивање и функционално умрежавање породица у оквиру проширених домаћинстава у односу на развој модерног друштвеног и државног институционалног система. Закључци из овог дела су далекосежни и сигурно треба да забрину све оне који се баве развојним стратегијама друштва Србије.

На трећем нивоу су посматране унутрашње структурне, динамичке и интеракционе карактеристике живота и понашања у овим домаћинствима која указују, са једне стране како на успешно решавање егзистенцијалних проблема - повећано благостање, тако и на проблеме који се отварају акоји се пре свега односе на генерацијске и интергенерацијске односе, те родне односе и њихов преображај.

Ова студија по свим елементима представља вредно и значајно научно остварење. Студија је чврсто теоријски заснована, емпиријски је утемељена на више различитих извора који су критички обрађени, те на упоредном методу и коришћењу података квантитативног и квалитативног типа. Анализе су беспрекорно извршене уз веома квалификовано коришћење статистичке обраде, али и креативну и садржајну интерпретацију тако добијених података. Закључци који су изведени релевантни су не само за разумевање живота у овим сложеним групама домаћинстава, већ за укупну модернизацију наше породице и процесе структурних трансформација у друштву Србије.

ПОГЛАВЉЕ У НАУЧНОЈ МОНОГРАФИЈИ М44

1. Milić-Stepanović, Vesna (2010): "Traumatizacija donosa u proširenoj porodici" u ur. A Milić: *Vreme porodica: Studija o porodičnoj transformaciji u savremenoj Srbiji*, Čigoja štampa, ISI FF, Beograd, str. 195-235, ISBN 978-86-7558-779-8

Циљ овог рада је критичка анализа односа у ВПП као специфичној породичној форми. Интеракције су, с обзиром на њену значајну улогу као и сложену структуру, оптерећене бројним противуречностима, било манифестним (амбиваленцијама), било пригушеним (амбигвитетом). Улога породица, а посебно проширених, у постсоцијалистичкој Србији, састоји се у обављању важних политичких и економских функција, при чему су ове оне својеврсни бацк стаге, на коме се одвија припрема за масивну ексклузију.

Анализа свакодневног живота проширене породице у постсоцијализму је суочена са бројним специфичностима. Област свакодневног живота као таква је пре свега флуидна сфера, која се тешко систематизује и аналитички проучава. Односи у породици су можда најфлуиднија област, неухватљива и променљива, а сама постсоцијалистичка вертикално проширена породица је оптерећена инконзистенцијама и противуречностима, пре свега у области емоција.

Проучавање односа у проширеној породици је проучавање једне врсте проширеног фамилизма ("extended familism"). Ова проучавања савремено друштво посматрају као сложену, динамичну и диференцирану целину, у којој постоји однос између друштвених сфера и друштвених делатности. У проучавању проблема интеграције породице у друштво, доноси кохерентнији концепт, тако што успоставља однос између јавне и приватне сфере.

За проучавање проширене породице, релевантна су и психолошка проучавања образаца и функционисања породице под стресом, која говоре о постојању вертикалних стресора, које потичу из породица порекла и преходних фаза развоја (Митић, 1997:47).

Циљ глобалних економско-политичких стратегија је стабилизација и интеграција светског и глобалног система дестабилизацијом и дезинтеграцијом маргиналних група и појединаца, у овом случају приватне породичне сфере и женске друштвене групе. Глобални друштвени ниво, па и ниво светског система, хармонизује се и релаксира тако што се ризици, конфликти, нетрпељивости и неусклађености спуштају на ниже нивое друштва - мезо и микро, уносе у приватну сферу и интеперсоналне односе. Капитали су концентрисани на врху структуре и снажно су контролисани од стране елита, док се ниже друштвени слојеви, породице и појединци држе у положају искључености, изолације и атомизације од магистралних токова моћи, утицаја и капитала.

Улога породица, а посебно проширених, у постсоцијалистичкој, полупериферној Србији, састоји се у акцентовању традиционалних функција - политичких и економских делатности које су нужне за одржање и опстанак групе. Са друге стране, долази до редуковања модерних функција породице – развојне, психолошке, развијања породице као емоционалне заједнице, са циљем развијања приватности појединаца и њихове међусобне блискости и „нове осећајности“.

Оваква породица је својеврсни економско-политички back stage, на коме се одвија припрема за масивну ексклузију породица и појединаца. Породичним односима и интеракцијама прилази се као економском политичком питању, које се пре свега односи на процесе производње важних услуга и добара и доношење егзистенцијално важних одлука.

Обрасци интеграције и односи моћи у јавној и приватној-породичној сфери су међусобно различити и дивергентни. Глобална структурна матрица почива на обрасцу друштвене диференцијације који производи модерну, класно-слојну структуру.

Породична политика се обавља према традиционалном патријархалном обрасцу, и оптерећена је сексистичким неједнакостима. Структурна матрица приватне сфере конципира се помоћу обрасца жртвеног микро матријархата и репресивних породичних улога жена. Образац интеграције ВПП као сложене породичној форми је заснован на агнатским сродничким односима вертикалног типа, па и сам ЖММ има специфичну породичну структуру капитала и ризика. Као специфичан механизам насилне интеграције и хијерархизованих односа моћи на мезо нивоу, ВПП се налази у неусклађеном односу са: релативно модеризованим потребама младих породица прокреације намикотнинивоу као и са модернизованим и диференцираним глобалним и светским економско-политичким глобалним окружењем. Међутим, ово диференцирано окружење је у неповољим разменским односима са породицом – не представља за породицу довољан извор ресурса за конципирање и егзистенцију.

Образац интеграције ВПП је релативно насилан: под снажним утицајем комодификацијских и рекомодификацијских процеса који делују на нивоу светског система и глобалног друштва Србије, младе породице су приморане да уђу у вертикалне сродничке агнатске односе по мушкој линији. Наиме, да би могле да колико контролишу и управљају ризицима које носи дивље тржиште и глобална економска сфера, оне морају да оптерете ризицима своје свакодневне породичне односе, тј. морају да трпе вертикалне унутар породичне ризике (ВУРП), који пре свега оптерећују свакодневну интеракцију. Уводећи још један ниво унутар породичних односа, између две породичне јединице, старе и младе, које нису равноправне, већ постоји дискриминација младе породице прокреације се на основу два класична елемента – својине и моћи. Тако се људски ресурси (време, емоције, знање, рад) кључног развојног ресурса – младих породица са децом, умеравају пре свега ка неутрализацији деловања носилаца традиционалне моћи, а много мање ка решавању развојних проблема младих породица, пре свега у смислу развијања партнерских односа, родитељства, и био-физичког и психо-социјалног развоја њихове деце.

Социјална интеграција у ВПП одвија се између два процеса: прозводње капитала и производње ризика, решавања егзистенцијалних проблема и стварање развојних ризика. На тај начин производи и благостање и кохезију - задовољавање основних потреба, и отуђење (сукоб потреба и интереса и поремећај односа, приморавање на понашање које је супротно вредносно-нормативном систему).

На тај начин, остварује се смањење зависности породице од тржишта, уз истовремену појачаност зависности од сродничких гроздова, што представља ретроградну декомодификацију. ВПП као социјални капитал врши компензацију материјалног сиромаштва, депривације и осиромашења. Наиме, материјални положај ВПП налази се на средњем нивоу, између нижег и средњег средњег (2.64), и да је нешто виши од материјалног положаја укупног узорка породица-домаћинстава у узорку (2.55)

Политичка улога породице са састоји су у политичкој ексклузији приватне сфере, и пре свега политичком поништавају жена, брисању жена са главне друштвено-политичке сцене. Међутим, хармонизација глобалне сфере друштва одвија се посредством механизма који доводе до дестабилизације и неуротизације породица и њених појединачних чланова. Проширена породица представља посебно деликатан оквир свакодневног живота, и економско-политичких делатности, због сложености унутрашње структуре и унутрашњих односа. Сложеност се састоји у чињеници да се ради о односима не само између појединаца, генерација, већ између две породичне јединице: родитељске породице и младе породице оријентације.

Основна хипотеза рада је следећа: ВПП производи систем капитал-ризик који се ефектуира на амбивалентан начин: са једне стране, социјални капитал се конвертује у економски капитал и економску хармонизацију, са друге, као социјални ризик, производи интерперсоналне ризике, конфликте и несугласице – појачава укупну унутарпородичну конфликтност. Са променама у систему капитал-ризик и типу насеља, интерперсонални односи у ВПП трпе нестабилности и несугласице. Постоји неусклађеност између сродничке хијерархије моћи (сложена хијерархија коју производи комбинација крвног и тазбинског сродства), и утицаја модерног система капитала и ризика, који се састоји од (не)запослености и нивоа образовања

Вертикалне везе унутар-породичне размене ресурса оптерећене су шестоструким вертикалним унутар породичним интеракцијским ризицима: Мушкарац издржавалац: у ВПП у којима је улога издржаваоца у рукама једног мушкарца, постоји појачање традиционалности односа јачањем положаја и моћи мушкарца, што је појачава дискриминацију и експлоатацију жена; Обе жене незапослене: у случају где немамо ни једну запослену жену, такође се појачава традиционалност посредством искључења жена из тржишта рада, чак иако раде у сивој економији, или целодневним присуством обе жене у скученом стамбеном и радном простору Стара жена запослена, млада незапослена: ситуација у којој постоји појачано деловање традиционалности, тиме што је деловање две друштвене структуре, традиционалне сродничке и модерне класно-слојне, међусобно усклађено и пропорционално, чиме се слаби положај младе жене и младе породице оријентације у обе структуре. Двоструки ризик за младу: она је образованија од старе, али је незапослена: ово је посебан случај претходног ризика, где је постоји двострука релативна предност стате удате жене, чиме се успоставља пропорционално деловање две друштвене структуре при чему урушавање положаја младе удате постоји у обе структуре, а посебно због искључења из тржишта и поред бољег културног капитала. Незапосленост младог брачног пара: искљученост оба брачна партнера младе

породице из тржишта рада јача традиционалност посредством даљег јачање зависности од родитељске породице, чиме она прераста и у финансијску зависност. Присуство четврте генерације у ВПП: присуство још једне генерације у вертикалном сродничком низу доводи до јачања традиционалности, до конфузије положаја, улога и ауторитета. Мрежа породичних улога и односа чини породицу економским актером и хармонизатором глобалне политичке сцене. Економска улога породице кључна је за опстанак глобалног друштва транзицији. Политичка улога породице састоји су у политичкој ексклузији приватне сфере, и пре свега политичком поништавају жена, брисању жена са главне друштвено-политичке сцене. Постојећа структура односа у ВПП нема довољан развојни потенцијал и нема способност да обавља функције модерне породице, да задовољава развојне потребе деце и младих брачних патрнера. ВПП представља специфичну структуру интерперсоналних релација, који остварују задовољавање основних, егзистенцијалних потреба породице као групе. Младе породице оријентације основне функције у друштву, репродуктивну, социјалну, економску обављају у ризичним условима.

РАД САОПШТЕН НА СКУПУ МЕЂУНАРОДНОГ ЗНАЧАЈА ШТАМПАН У ЦЕЛИНИ М 33

1. Miletić-Stepanović, Vesna, Rajković, Ljubica (2010), "Infrastrukturalna isključenost kao rizik svakodnevnog života seoskih porodica u Nišavskom okrugu", u: ur: Velimir Šećerov i dr. *Lokalna samouprava u planiranju i uređenju prostora i naselja*, Zbornik radova sa naučnog skupa, Republička agencija za prostorno planiranje, Stalna konferencija gradova i opština, Ministarstvo žvite sredine i prostornog planiranja Srbije, Ivanjica, 21-23. maja, ISBN 978-86-87857-02-5, str. 323-336

Циљ рада је да покаже на који начин инфраструктурна искљученост на нивоу локалне заједнице, а у сеоском типу насеља, као независна варијабла производи унутар-регионалну неравномерност и неравнотежу, са једне стране, и социјалну искљученост сеоских породица и појединаца, урушавајући квалитет свакодневног живота на селу, појачавајући сиромаштво, урушавајући материјални положај сеоских домаћинстава, и при том посебно јачајући родну дискриминацију и родну искљученост сеоских жена.

Социо-просторна кохезија и регионална уравнотеженост су примарни развојни циљеви Србије. Социјална кохезија одређује се као редукција социјалних разлика, унапређење квалитета живота и смањење друштвене искључености. Али, елемент социјалне кохезије је и јачање социјалних релација, интеракција и веза у друштву. Посебно је за Србију важно јачање релација и односа између региона, али и унутар региона, тј. између локалних заједница и измеђи села и града. У том смислу, и снажна регионална неравномерност која постоји у Србији је део дезинтегративних процеса, који нарушавају социо-просторну кохезију, производе социјалну изолацију и искљученост. У овом раду се анализира једна вид неуравнотежености између регионалног и локалног нивоа – тј. села.

Свакодневни живот представља концепт у социологији који најбоље осветљава социјалне односе на локалном нивоу, али те локалне односе поставља у најшири глобални оквир. Управо се свакодневни живот појављује као локални ниво на коме се обнавља и репродукује глобални друштвени систем. Са друге стране, на овом микро нивоу, долази до задовољавања потреба појединаца и група, као и до трансформације ресурса.

Ризици социјалног развоја друштава у транзицији посебно погађају маргиналне групе, у које спадају села као маргинализовани тип насеља, и сеоске породице. Маргинализацијом сеоских насеља долази до нарушавања кохезије на територијалном, просторном тј. регионалном нивоу.

Регион одређујемо као социо-просторну јединицу, чија је повезаност елемената органског типа, таква да постоји заокруженост, хомогеност, функционална, развојно-структурна и просторна целовитост. Приоритет одрживог развоја Србије према важећим плановима је развој инфраструктуре и равномеран регионални развој.

Инфраструктурне неједнакости су анализирани преко 3 компоненте: 1. инфраструктурна опремљеност села (вода, струја, путеви, амбуланте, школе, дневна аутобуска полазишта); 2. инфраструктурна опремљеност домаћинства (вода у кући, струја, канализација, купатило, централно грејање); 3. опремљеност стамбеног простора (машина за веш). Социо-просторну кохезију

посматрамо на три аналитичка нивоа: нивоу округа, нивоу насеља. тј. села и нивоу домаћинства-породица. Узорак чини 67 сеоских породица Нишавског округа. Узорак обухвата укупно 67 сеоских породица из једанаест села две општине: Алексинац и Мeroшина. У узроку су 22 сеоске породице четири села општине Алексинац: 1. Вукања - 8 породица, 2. Горњи Љубеш - 1 породица, 3. Јасење - 7 породица, 4. Липовац - 6 породица. Такође, ту је и 45 породица из седам села општине Мeroшина: 1. Балајнац - 17 породица, 2. Батушинац - 2 породице, 3. Билег - 7 породица, 4. Падина - 10 породица, 5. Крајковац - 7 породица, 6. Мeroшина - 1 породица, 7. Облачина - 1 породица. Нишавски округ је изабран, јер се на том примеру добро виде противуречности унутар-регионалног развоја, и јасно се види комодификован положај сеоских насеља у Србији. У даљем раду ће бити показано како су сеоска насеља овог округа произвођачи снажне социјално-просторне искључености породица, која обара релативно повољан развојни ниво који постоји на нивоу Нишавског округа као целине, али такође и достигнути метаријални положај домаћинства.

Као производ негативних ефеката са глобалног нивоа, сеоска насеља у Србији производе снажну социјалну искљученост, својесврну „црну рупу“ у територијалној организацији. Снажном маргинализацијом у социјалистичком периоду, сеоска насеља у периоду трансформације и успостављања тржишног система, трпе општу и снажну комодификацију, која утиче и на свакодневни живот и на њихову укљученост у коришћење најосновнијих модернизацијских достигнућа, као што су у водовод, канализација, основно образовање, примарна здравствена заштита, повезаност саобраћајном мрежом и јавним саобраћајем са осталом територијом, и сл.

Комодификација социо-економског положаја сеоских насеља има двоструки негативан ефекат на сеоске породице: 1. урушава хармонизујући ефекат развоја који може да постоји на вишим нивоима, као што је ниво округа или региона, тако што маргинализује сеоска насеља, ремети односе на локалном нову, онемогућавајући сеоске породице да користе најелементраније цивилизацијске тековине које постоје у вишим просторним јединицама, а које се у градским насељима у истом округу могу користити; 2. урушава достигнути материјални положај и квалитет живота сеоских породица, тако што онемогућава коришћење апарата за домаћинство и изграђених мокрих чворова (кухиња, купатило), или их приморава да троше додатни новац на приватна превозна средства услед недостака у организацији саобраћаја, тј. да непотребно и додатно раубовање приватних аутомобила, услед лоше путне мреже. На тај начин, инфраструктурна искљученост има за последицу снажну депривацију у остваривању људских права сеоских породица. Осим тога, депривација сеоских породица је, из угла званичних извештаја на основу којих се спроводе програми за смањење сиромаштва, практично невидљива, и ову невидљивост посматрамо као вид искључености.

Снажна инфраструктурна искљученост села у Нишавском округу јача унутар-регионални несклад, функционалну, просторну и развојну целовитост, урушава квалитета свакодневног живота сеоских породица, јача сиромаштво сеоских породица. Посредством домаћег рада, производи снажну родну сегрегацију, експлоатацију и дискриминацију жена. Инфраструктурна опремљеност сеоског домаћинства условљена је једним делом инфраструктурном опремљеношћу села. Инфраструктурне модерности села је ниска и ова чињеница утиче на могућности коришћења инфраструктурне опреме домаћинства.

Међутим, постоји проблем да коришћењем сеоских кућа у свакодневном животу сеоских породица: обично постоје две куће, стара и нова. У старој се обавља свакодневни живот, а нове, које јесу квалитетне и опремљене, се користе само за светковине и прославе, у оквиру статусне потрошње. Тако културна норма о својеврсној нелегитимности свакодневице, која је део сеоског начина живота, негативно утиче на његов квалитет, па и у смислу коришћења опреме која постоји у кући: чест је случај да купатило и машине за домаћинство постоје у новој, али не и у старој кући. Ово вредно-нормативно неприхватање свакодневице као легитимне пра свега урушава положај жена у породици и интензивира трошење њихових људских ресурса.

Инфраструктурна искљученост има за последицу снажну депривацију у остваривању људских права сеоских породица Нишавског округа, урушава квалитета свакодневног живота и јача сиромаштво сеоских породица, а посебно сеоских жена. Посредством домаћег рада, производи снажну родну сегрегацију, експлоатацију и дискриминацију жена

Као последица комодификације социо-економског положаја сеоских насеља, неуравнотежености и дисбаланси у инфраструктурној опремљености постоје и на нивоу локалних заједница, између појединих села, као и на нивоу домаћинстава. Због чињенице да појединачна сеоска домаћинства трпе вишеструки утицај са виших социо-просторних нивоа (глобалног, регионалног и локалног), а дејство ових нивоа је противуречно, свакодневни живот сеоских домаћинстава оптерећен је снажним противуречностима.

Решење проблема би се могло наћи у праведнијој алокацији ресурса локалних јединица, али свакако и у активирање свих социо-просторних нивоа у превазилажењу маргинализације сеоских насеља. Намеће се потреба да локалне власти воде такву политику јавних расхода, као и јавних прихода, која би одговарала потребама и интересима резидената. Боље задовољавање јавних потреба и интереса могуће је остварити потпунијим информисањем о потребама локалног становиштва.

2. Miletić-Stepanović, Vesna (2011): „Porodična retradicionalizacija kao element teritorijalnog kapitala na priobalju Dunava“, u ur. Filipović, Šećerov, Lukić: *Planska i normativna zaštita prostora i žvite sredine*, Asocijacija prostornih planera Srbije, Univerzitet u Beogradu - Geografski fakultet, Republička agencija za prostorno planiranje, Zavod za urbanizam Subotica, Ministarstvo žvite sredine i prostornog planiranja, str 261-269, ISBN978-86-87857-03-2,

Циљ рада је анализа специфичности субјективних фактора територијалног капитала у испитиваним општинама. Један фактор територијалног капитала је субјективни елемент, у који спада и социјални капитал. Новија социолошка истраживања ре-традиционализоване породице, дефинишу је као социјални капитал и бележе раст њеног учешћа у постсоцијализму.

У односу на комодификацију и дерегулацију у постсоцијализму, ради се о респонзивности и конципирању потенцијала за самозаштиту. Долази до квази-декомодификације дивљег постсоцијалистичког тржишта, смањења депривације и раста укупног капитала, раста благостања. Међутим, сродничка кохезија је компензација за недовољност социјалне кохезије. Уместо функционалне диференцијације, имамо сегментираност друштва на сродничке гроздове, мањак рефлексивности, рутинизацију социјалног поља, атомизацију, фамилизацији, промоцију парцијалних интереса. Долази до стварања амбијента за мафизацију, одсуство консенсуса и реципроцитета, за слабу спроводљивост друштвеног уговора, слабу ширину (хоризонталну димезију) повезаности и слабу висину/раст повезаности, сиромаштво друштвених односа и друштвене подршке. Долази до инконзистентне дифузије традиционалних руралних образаца друштвене организације у модерни урбани контекст, велике количине напетости и заглављености између две развојне тачке.

У узорку су следеће општине: Сомбор, Апатин, Бачки Петровац, Бачка Паланка, Нови Сад, Инђија, Београд, Панчево, Бела црква и Кладово. Полази се од претпоставке да ће механичка солидарност, карактеристична за ВПП, бити ризик за развој органске солидарности у оквиру територијалног капитала у испитиваним локалним заједницама. Извор података: Два истраживања на узорку ИСИ ФФ која је финансирао Министарство за науку 2002. и 2008. године. Упоредним методом, биће извршена компарација података следећих података: поређење општина унутар и ван метрополског подручја између Новог сада и Београда, тзв „српске развојне банане,“; поређење приобалних општина и свих општина у Србији.

Један од основних принципа просторног развоја Србије је територијална кохезија, као резултат уравнотеженог социо-економског регионалног развоја (СПРС, 2009: 42). Територијална кохезија је „резултат одрживог активирања целокупног капитала и потенцијала појединих територијалних јединица“ (СПРС, 2009: 43). Нужно је при том и јачање „меког“ територијалног капитала (социјални капитал, институције, кадрови). Територијална кохезија има за циљ смањење разлика у степену развијености целине, усклађеност и одрживост социо-економског развоја, са посебном улогом градова у унапређењу територијане кохезије. Основни принципи социо-просторног развоја и изградње благостања су правичност и уравнотеженост. Циљеви социјалног развоја су смањење социјалних разлика и социјалне искључености, тј. унапређење благостања и квалитета живота, али и јачање норми, институција и социјалних релација сарадње и солидарности међу грађанима,

друштвеним групама и институцијама ради јачања социјалног капитала. Један од проблема просторног развоја Србије је развој територијалног капитала.

Територијални капитал има своје тврде и меке елементе. Фактори територијалног капитала - тврди - су, поред осталих и људски ресурси и квалитет свакодневног живота. Субјективни елементи територијалног капитала („меки“) су социјални капитал, развијеност стратешког мишљења, истраживања и управљања, способност за иновације, институционална и организациона оспособљеност за доношење квалитетних одлука о развоју, способност и спремност појединаца и група за међусобну сарадњу, партиципацију и постизање компромиса, висина трансакционих трошкова, развијеност комуникационих мрежа и интеракција различитих актера (СПРС, 2009: 42).

Новија социолошка истраживања ре-традиционализоване/проширене породице бележе раст њеног учешћа у постсоцијализму до нивоа од 26% (Милетић-Степановић, 2011: 134). Традиционална, вертикално проширена породица је породична форма са сложенем унутрашњом организацијом и структуром, у којој постоји хијерархијски след породичних јединица по вертикалној линији, при чему се родитељска породица налази на врху и има више породичне моћи, а млада породица оријентације у субординисаном положају у породичној структури, са економским везама у центру организације (Милетић-Степановић, 2011: 115).

Солидарност и кохезија коју производи проширена породица је ограниченог домета, сродничка, тј. механичка. Ова врста кохезије продуктивна је само у време тегобне постсоцијалистичке трансформације, блокиране и одложене, и само је компензација за недовољност органске солидарности и социјалне кохезије на глобалном нивоу. Тако, уместо функционалне диференцијације имамо сегрегацију друштва на сродничке гроздове. Сродничка сегрегација, рутинизацијом социјалног поља, његовом атомизацијом и фамилизацијом, производи мањак рефлексивности, урушава демократичност и грађанске принципе. Супротна је основним принципима грађанског друштва тј. урушава инклузивност: промовише парцијалне интересе једне групе- мушке, а инхибира интересе женске друштвене групе.

На глобалном нивоу, интензивним трошењем породичних ресурса долази до преусмеравања глобалних јавних ресурса у смеру интереса горњих делова социјалне структуре, и до стварања амбијента за њихово нелегално присвајање - те долази до одсуства консенсуса и реципроцитета, слабе спроводљивости друштвеног уговора, слабе ширине (хоризонталне димезије) повезаности и слабе висине у повезаности, сиромаштва друштвених односа и одсуства друштвене подршке. Долази до инконзистентне дифузије традиционалних руралних образаца друштвене организације у модерни урбани контекст, чиме се урушава развоја улога градова у унапређењу територијане кохезије.

Хипотеза: Процес ретрадиционализације породице у Србији има негативан утицај на социјални развој и територијални капитал на приобаљу Дунава. Сродничка-механичка солидарност у проширеној породици делује као развојни ризик за изградњу социјалне и територијалне кохезије у испитиваним општинама. Овај ризик је утолико већи, јер се ради о изузетно развијеним општинама, као и о два града – Београду и Новом Саду, који представљају окосницу метрополитенског подручја, тзв. „српске просторне банане“. Тако се у социо-просторно поље, које предњачи по економском развоју, уноси снажна противуречност, која дисхармонизује социо-економску конфигурацију и уноси снажне противуречности у социо-просторни систем, снижава развојни капацитет испитиваних општина, као и могућност остваривање једног од циљева просторног развоја Србије - територијане кохезије као резултате уравнотеженог социо-економског развоја.

Социо-просторна инконзистенција између степена традиционалности економске делатности и традиционалне породичне форме постоји на целом подручју приобаља Дунава, и јача је него на националном нивоу. Социо-просторна инконзистенција посматраних обележја на приобаљу Дунава није истог интензитета: најјача је у оквиру метрополитенског подручја, а посебно у Београду и Новом Саду. Што је ниво социо-просторне развијености града/општине у приобаљу Дунава виши, то је већа и неусклађеност између степена традиционалности економске делатности и традиционалне породичне форме. Процес ре-традиционализације породице у Србији има најјачи негативан утицај на социјални развој и територијални капитал на приобаљу Дунава у оквиру Београд и Новог Сада.

У социо-просторном пољу, које предњачи по економском развоју – „српској просторној банани“, постоји инконзистенција, која дисхармонизује социо-економску конфигурацију, уноси противуречности у социо-просторни систем, и може негативно да утиче на формирање територијалног капитала. Посебно негативна последица може бити урушавање развојне улоге градова у унапређењу територијане кохезије, развоју демократије и цивилног друштва.

РАД У ИСТАКНУТОМ ЧАСОПИСУ НАЦИОНАЛНОГ ЗНАЧАЈА М 51

1. Милетић-Степановић, Весна, Рајковић, Љубица (2010): "Здравствена искљученост као фактор урушавања људске безбедности жена у општини Лазаревац", у: *Зборник радова*, Универзитет у Београду – Географски факултет, свеска LVIII, стр. 81-93

У овом раду се анализира екстреман вид социјалне искључености - искљученост из примарне здравствене заштите. Указује се на проблеме и недостатке у функционисању социјалне државе у заштити социјалних права жена, као и недостатке важеће правне регулативе. Истраживање проблема здравствене искључености наишло је на проблем непостојања систематских статистичких података на националном нивоу Србије. Из тог разлога, у раду се врши анализа доступних података – која се односе на Србију, а пре свега Београд. Као пример се узимају сеоске жене из села у оквиру Београдског округа, да би се нагласила постојећа противуречност на унутар-регионалном нивоу, као и екстремни вид дискриминације жена.

Примарни извор података овог рада је истраживање о положају сеоских жена из 2001-2004.године, на нивоу Централне Србије, на узорку од 600 сеоских породица из шест округа, које су финансирани Фонд за отворено друштво и Freedom House. Овај рад је заснован на детаљнијој анализи положаја 30 сеоских жена из седам села општине Лазаревац: Барзиловица, Дудовица, Јунковац, Мали Црљени, Трбушница, Чибутковица и Брајковац. Напомињемо да проблем који се овде проучава захтева систематичне податке, али у њиховом недостатку, користимо расположиве податке. Села општине Лазаревац су изабрана зато што се налазе у оквиру најразвијенијег и најпросперитетнијег региона, а сама садрже екстремну искљученост – из здравственог осигурања.

Глобална урбоцентрична развојна политика и социо-просторна дуализација - подвајање града и региона на развијени и неразвијени део, на друштвено укључене и друштвено искључене становнике, на мање и више ризичне зоне, у Србији довела је до ситуације у којој су сеоска насеља маргинализована и као таква су произвођачи снажне социјалне искључености. Негативна улога сеоских насеља у овом раду наглашава се чињеницом да су у питању села која се налазе у оквиру Београдског округа, тј. на периферији водећег развојног центра. Ако је регионализација један инструмент хармонизације неједнакости, неусклађености диспаритета и равномерније алокације ресурса на територијалном нивоу, онда противуречност која постоји у Београду на социо-просторном нивоу недопустиво нарушава његову развојну и функционалну целовитост, снажно обара хармоничност и целовитост Београда у елементарном смислу - кад је у питању примарна здравствена заштита сеоских жена.

Потврђена је претпоставка да урбоцентрична развојна политика у и дуализација - подвајање града и региона на развијени и неразвијени део, на друштвено укључене и друштвено искључене становнике, на мање и више ризичне зоне, Србији доводи до ситуације у којој су сеоска насеља и жене-индивидуални пољопривредни произвођачи у њему, маргинализовани, и као такви произвођачи снажне социјалне искључености. Негативна улога сеоских насеља интензивира чињеница да су у питању села која се налазе у оквиру Београдског округа, тј. у близини водећег развојног центра. Противуречност која постоји у Београду на социо-просторном нивоу недопустиво нарушава његову развојну и функционалну целовитост, снажно обара хармоничност и целовитост Београда у елементарном смислу.

Положај сеоских жена- пољопривредних произвођача из узорка показује снажну комодификацију и изложеност законима нерегулисаног, дивљег тржишта, а последица те комодификације је искљученост из примарне здравствене заштите која се финансира из јавних фондова. Сеоске жене у Србији, посматрано на узорку од 600 жена у шест округа, показују снажну здравствену искљученост. Здравствена искљученост постоји због пољопривредне делатности, која им је приписана само због

формалног чиниоца, тј. због власништва над земљиштем. Међутим, та њихова привредна делатност је фиктивна, јер не произилази из реалне делатности и нема материјални ни економски еквивалент.

Постоји противуречност између чињенице да је Београд развојни центар са највећим могућностима, и података о драматичном положају сеоских жена из села у његовој околини, које трпе снажну здравствену искљученост. Ова противуречност ствара више развојних ризика: на социо-просторном нивоу, недопустиво нарушава развојну и функционалну целовитост, снажно обара хармоничност и целовитост Београда у елементарном смислу - кад је у питању примарна здравствена заштита сеоских жена. Здравствена искљученост производ је комодификације и изложености сеоских жена законима тржишта у области примарне здравствене заштите. Такође, здравствена искљученост на нивоу друштвене групе жена има за последицу снажну депривацију у остваривању људских права сеоских жена, њихову дискриминацију и експлоатацију, као и рушење принципа једнаких могућности, иако се ради о женама у развојном центру, који има највеће развојне могућности. Обимна оптерећеност сеоских жена има негативно дејство у био-физичком и у психо-социјалном смислу. Био-физички ризици које трпе сеоске жене односе се на нарушавање јединог ресурса које имају - здравља, и то до екстремних граница: иако тешко нарушеног здравља, немају начина да остваре право ни на примарну здравствену заштиту.

Потребно је остварити такву алокацију постојећих ресурса која би примењивала принцип родне равноправности као општи, развојни принцип од јавног интереса. Локалне власти би требало да усвоје такву политику јавних расхода, која би омогућила задовољавање потреба и интереса локалног становништва без дискриминације на основу рода.

2. Милетић-Степановић, Весна, Рајковић, Љубица (2010): „Породица и социјални развој – између ризика и капитала“, у: уредник Предраг Манојловић, *Гласник Српског географског друштва*, вол. 90, бр. 3, стр. 257-279, ISSN 0350-3593

У овом раду је анализиран однос породице и социјалног развоја у Србији и Македонији у тренуцима постсоцијалистичке трансформације, при чему се наглашава амбивалентност између ризика и капитала. Полазно теоријско становиште је, као прво, теорија структурације француског социолога Пјера Бурђеа, као и анализа традиционалног и модерног патријархата феминистике Карол Пејтмен. Основне проучаване области су: 1. улога проширених породица, 2. ретрадиционализована улога жена у породици, 3. насиље над женама као здравствени ризик: ризици контроле рађања и симболички ризици (јачање традиционалног ауторитета и брачне моћи мушкараца). Као извори података, у раду се користе: 1. статистички подаци за Србију и Македонију, 2. подаци истраживања Вере Ерлих „Породица у трансформацији - студија у три стотине југословенских села“ 3. подаци два истраживања на узорцима: а. истраживање Института за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду на репрезентативном узорку б. истраживање о положају сеоских жена на узорку од 580 посматраних сеоских породица у шест округа централне Србије (Златиборски, Шумадијски, Мачвански, подручје Града Београда, Нишавски и Расински). Посебна пажња ће бити обрађена на пограничне регионе Македоније према Србији – Полошки, Скопски и Североисточни.

Циљ рада је да, из социолошког угла, покаже улогу породице и жена у социјалном развоју, опстанку и преживљавању у тренуцима кризе друштва. Фокус истраживања је усмерен на погранична подручја Србије и Македоније, као друштва у којима је породица амбивалентат социјални чинилац: истовремено и произвођач капитала и произвођач ризика.

Развијена друштва западне Европе и Америка свој развој заснивају на институционалним механизмима производње благостања. За разлику од тога, друштва полупериферије, попут Србије и Македоније, имају недовољно трансформисане институције система, и ослањају се на традиционалне обрасце производње благостања, у којима доминира породица и жене у њој. са друге, представља чинилац производње социјалних ризика и искључивања, пре свега у виду дискриминације и експлоатације жена, насиља над женама, нарушавање репродуктивног здравља жена.

Индикатори који се користе у овом раду као показатељи двоструког значаја породице у процесу ретрадиционализације су: 1. улога проширених породица као традиционалног механизма производње благостања и превазилажења криза, 2. ретрадиционализована улога жена у породици,

лош положај жена и насиље над женама у друштвима у којима породица представља доминантан ресурс опстанка. Насиље над женама као здравствени ризик: -здравствени ризици који се односе на контролу рађања - примену средстава контрацепције и примене абортуса - симболички ризици: јачање традиционалног ауторитета и брачне моћи мушкараца.

Као извори података, у раду се користе: 1. статистички подаци за Србију и Македонију, 2. подаци истраживања Вере Ерлих „Породица у трансформацији- студија у три стотине југословенских села“ које је започето између два светска рата, 1937. године, 3. подаци два истраживања на узорцима: а. истраживање Института за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду, обављено у оквиру пројекта „Србија у компаративној социолошкој перспективи“ уз финансијску подршку Министарства за науку и технологију Републике Србије, у оквиру петогоди-шњег периода 1996-2000. године, на узорку од 1200 испитаника, б. истраживање о положају сеоских жена: на основу непосредне научне искуствене евиденције добијене методом разговора са сеоским женама у њиховим породицама у периоду током 2001-2004 на узорку од 580 посматраних сеоских породица у шест округа централне Србије (Златиборски, Шумадијски, Мачвански, подручје Града Београда, Нишавски и Расински).

Као погранична подручја Србије према Македонији, анализа друштвене искључености ће обухватити Јужну Србију, анализа насиља над женама ће обухватити Ниш. У Македонији, посебна пажња ће бити обрађена на пограничне регионе – Полошки, Скопски и Североисточни. За ниво актуелне породичне трансформације у Македонији нема расположивих података, ни статистичких ни истраживања на узорцима. Међутим, на основу анализе Вере Ерлих,³ претпостављамо да данас, почетком трећег миленијума, степен (ре)традиционализованости породичне форме, као снажан културни образац, у Македонији није нижи него у Србији, за коју имамо истраживачких резултата.

РАД САОПШТЕН НА СКУПУ НАЦИОНАЛНИГ ЗНАЧАЈА ШТАМΠΑН У ЦЕЛИНИ М 63

1. Miletić-Stepanović, Vesna, Rajković, Ljubica. (2011): „Kvalitet života u selima centralne Srbije oko Koridora 10“, u zbornik radova, ur. Nešović, S. *Koridor 10 u funkciji društvenog razvoja Republike Srbije*, CESNA - Centar za strateška istraživanja nacionalne bezbednosti, Beograd, str. 161-171, ISBN978-86-85985-18-8

У овом раду се разматрају основна обележја и показатељи услова живота у сеоским насељима и породицама у периоду пост-социјалистичке трансформације друштва Србије, која су лоцирана око Коридора 10. Анализа је урађена на основу две врсте података: истраживачких и статистичких. Сеоска подручја се налазе у положају изолованост, због дуготрајне урбоцентричне политике. На подручју око Коридора 10 задржала се дихотомија сеоска-градска насеља према квалитету живота. На нивоу сеоских насеља имамо непостојање адекватне путне мреже, трофазне струје, водовода, канализације, лоши услови и слаба доступност основног образовања, здравствене заштите. На нивоу сеоских породица постоји низак ниво прихода, финансијско сиромаштво, недовољност улагања у газдинство, и велики број сеоских домаћинства је испод границе сиромаштва. Све су то узроци искључености сеоских породица.

Истраживачко подручје обухвата општине следећих округа: града Београда, Шумадијског, Поморавског, Расинског, Нишавског. Анализа је показала следеће:

1. Потврђена је претпоставка о осиромашењу и маргинализацији српског села, и теза о регионалној неусклађеној трансформацији српског друштва. Велики број домаћинства се због тога налази непосредно изнад границе сиромаштва.
2. Постоји саобраћајна и инфраструктурна искљученост: више од 4/5 села из узорка има лоше путеве, око 20% села је без иједног свакодневног аутобуског поласка, око 30% са само два аутобуска поласка на дан, 4/5 домаћинства пије хигијенски неиспитану воду са локалних бунара и извора, 65% домаћинства има слабу и нередовну струју.
3. Ризици искључености сеоских породица из општих друштвених токова и политичког живота доприносе да сеоска породица буде актер преживљавања у тешким ситуацијама. Опстаје и јача вертикална интеграција – чак 70 % породица је вертикално проширено, преко 75% газдинстава је мултиприходно.
4. Село није вредносни избор оних који тако живе, већ тамо остају само они који „нису успели да оду у град или у иностранство“.
5. Живот око Коридора 10 се одликује сиромаштвом и изолованашћу.

С А Ж Е Т А К
РЕФЕРАТА КОМИСИЈЕ О ПРИЈАВЉЕНИМ
КАНДИДАТИМА ЗА ИЗБОР У ЗВАЊЕ
I - О КОНКУРСУ

Назив факултета: Географски факултет Универзитета у Београду
Ужа научна, односно уметничка област: СОЦИОЛОГИЈА
Број кандидата који се бирају: 1
Број пријављених кандидата: 1
Имена пријављених кандидата: др Весна Милетић – Степановић, асистент

II - О КАНДИДАТИМА

Под 1.

1) - Основни биографски подаци

- Име, средње име и презиме: Весна Б. Милетић-Степановић
- Датум и место рођења: 15.05.1965. Београд
- Установа где је запослен: Географски факултет Универзитета у Београду
- Звање/радно место: асистент
- Научна област: Социологија

2) - Стручна биографија, дипломе и звања

Основне студије:

- Назив установе: Филозофски факултет, Одељење за социологију
- Место и година завршетка: Београд, 1991

Магистеријум:

- Назив установе: Филозофски факултет, Одељење за социологију
- Место и година завршетка: Београд, 2004
- Ужа научна, односно уметничка област: Социологија

Докторат:

- Назив установе: Филозофски факултет, Одељење за социологију
- Место и година одбране: Београд, 2009
- Наслов дисертације: Проширена породица у Србији. Модернизација породице и социјална трансформација у Србији између два миленијума
- Ужа научна, односно уметничка област: Социологија

Досадашњи избори у наставна и научна звања:

Избор у звање асистента 2005. године на Географском факултету у Београду, за ужу научну област Социологија

Реизбор у звање асистента 2009. године на Географском факултету у Београду, за ужу научну област Социологија

3) Објављени радови.

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ:	Звање у које се бира:		Ужа научна, односно уметничка област за коју се бира:	
Весна Милетић-Степановић	ДОЦЕНТ		СОЦИОЛОГИЈА	
Научне публикације	Број публикација у којима је једини или први аутор		Број публикација у којима је аутор, а није једини или први	
	пре последњег избора/реизбора	после последњег избора/реизбора	пре последњег избора/реизбора	после последњег избора/реизбора
Рад у водећем научном часопису међународног значаја објављен у целини				
Рад у научном часопису међународног значаја објављен у целини				
Рад у научном часопису националног значаја објављен у целини	1	1		1
Рад у зборнику радова са међународног научног скупа објављен у целини		4		2
Рад у зборнику радова са националног научног скупа објављен у целини				1
Рад у зборнику радова са међународног научног скупа објављен само у изводу (апстракт), а не и у целини				
Рад у зборнику радова са националног научног скупа објављен само у изводу (апстракт), а не и у целини				
Научна монографија, или поглавље у монографији са више аутора	6	5		
Стручне публикације	Број публикација у којима је једини или први аутор		Број публикација у којима је аутор, а није једини или први	
	пре последњег избора/реизбора	после последњег избора/реизбора	пре последњег избора/реизбора	после последњег избора/реизбора
Рад у стручном часопису или другој периодичној публикацији стручног или општег карактера				
Уџбеник, практикум, збирка задатака, или поглавље у публикацији те врсте са више аутора				
Остале стручне публикације (пројекти, софтвер, друго)				

Напомене:

1. Навести у ком часопису са SCI, SSCI или AHCI листе су радови објављени;
2. Квантитативно исказати научне резултате за стицање звања наставника у пољу друштвено-хуманистичких наука, према табелама 1. и 2. које су саставни део Критеријума за стицање звања наставника на Универзитету у Београду.

4) - Оцена о резултатима научног и истраживачког рада

ВРСТЕ И ВРЕДНОСТИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКИХ РЕЗУЛТАТА

Врста индикатора	Ознака	Коефицијент	Број радова	Укупан број бодова
Научна књига и монографија националног значаја	М 13	6	2	12
Поглавља у монографији националног значаја	М44	2	3	6
Рад у VODECEM часопису националног значаја	М 51	3	2	6
Рад саопштен на скупу међународног значаја штампан у целини	М33	1	6	6
Рад саопштен на скупу националног значаја штампан у целини	М 63	1	1	1
Укупно				31

Врста научног резултата	вредност коефицијента компетентности
М10+М20+М31+М32+М33+М41+М42+М43+М44+М45 +М51+М52+М60	31
од тога	
М10+М20+М31+М32+М33+М41+М42+М43+М44+М45+М51+М52	30
и	
М11+М12+М21+М22+М23+М24+М41+М42+М43+М51+М52	6

У досадашњем научном раду, кандидаткиња се истиче у областима које повезују демографију, географију, урбану и руралну социологију, на темама које до сада нису биле заступљене у научном репертоару код нас. То су истраживања о стратегијама, капиталима и ризицима постсоцијалистичког друштва Србије, социјалној искључености, о социо-просторним инконзистенцијама у развоју, структурним променама и домаћинству и породици, положају жена, процени утицаја планерских активности на социјални развој (Social Impact Assessment - SIA).

У свим овим истраживањима кандидаткиња показује самосталност, иницијативност, овладаност теоријско-методолошким и епистемолошким захтевима и поступцима.

Њена досадашња истраживања обогаћују наша емпиријска сазнања о свакодневном урбаном животу у постсоцијалистичкој трансформацији Србије.

5) - Оцена резултата у обезбеђивању научно-наставног подмлатка

Кандидаткиња је била члан комисије за одбрану дипломског рада на Географском факултету у Београду, смер за просторно планирање, ментор проф др Ксенија Петовар, председник комисије проф др Борислав Стојков, кандидат Лазар Дивјак, 17/2001, назив дипломског рада: Проблеми пресељења нехигијенског насеља испод моста Газела, датум одбране 12.07.2007.

6) - Оцена о резултатима педагошког рада

На основу досадашњих евалуација њеног рада (Извештај Комисије за организовање и спровођење поступка студентског вредновања наставника – наставник Социологије је вреднован оценом 3.51), као и мишљења колега-социолога на Универзитету може се слободно изјавити да је кандидаткиња својим укупним деловањем на наставном плану учврстила свој већ достигнути високи положај у настави Социологије на факултету, дајући студентима могућности да се квалификују у још једној значајној делатности за њихов професионални позив и образовно напредовање. Године 2008 у оквиру размене предавача на позив проф др Анђелке Милић одржала је предавање на Филозофском факултету у Београду – Одељење за социологију на курсу 4. године „Друштвене групе и заједнице“ на тему „Проширена породица у Србији“.

На темељу досадашње евалуације рада, као и мишљења колега-социолога на Универзитету, може се слободно рећи да је кандидаткиња високо подигла наставу социологије на факултету, и у њу увела савремена знања и научне поступке, као и принципе педагошког рада са студентима.

7) - Оцена о ангажовању у развоју наставе и других делатности високошколске установе

Асистент др Весна Милетић-Степановић је велики део времена у протеклом периоду морала да уложи у формирање потпуно новог курса на предмету Социологија, као и на развијању разноврсне палете других посебних изборних курсева прилагођених интересовању студената на факултету. У томе је била веома успешна, тако да је настава из области Социологије на овом факултету добила на новом квалитету и повећаном квантитету. Осим изузетног ангажовања у предходном периоду на формирању потпуно новог курса из предмета Социологије, кандидаткиња је потврдила своју ангажованост на развијању низа других посебних курсева на свим катедрама Географског факултета: (Планирање социјалног развоја, Друштвени актери и промене у простору и Социологија за просторне планере, посебним курсевима Социологије за демографе, географе, и студенте групе Геопросторне основе заштите животне средине, курсевима Проблеми социјалног развоја, Породица и домаћинство, Родност и становништво за демографе, курсу Социологија туризма за туризмологе) и тиме што својом информисанашћу и комуникативношћу (актуалним темама које бира у наставном садржају) успева да заинтересује студенте географског факултета којима су намењени, али и ширу социолошку и друштвену јавност. Тиме је кандидаткиња постигла не само нови квалитет у настави Социологије на факултету, већ остварила и виши квантитет у обезбеђивању заинтересованости студената за више поменутих области изучавања.

III- ЗАКЉУЧНО МИШЉЕЊЕ И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

Кандидаткиња, доктор социологије Весна Милетић-Степановић, је показала свестрано ангажовање као асистент, Истовремено и радећи на профилисању како курсева социолошких предмета из делокруга својих и студентских интересовања на свим катедрама Географског факултета: (Планирање социјалног развоја, Друштвени актери и промене у простору и Социологија за просторне планере, посебним курсевима Социологије за демографе, географе и студенте групе Геопросторне основе заштите животе средине, курсевима Проблеми социјалног развоја, Породица и домаћинство и Родност и становништво за демографе, курс Социологија туризма за туризмologe). Кандидаткиња је показала свестрано ангажовање као асистент на више предмета које је или изнова формирала или увела у наставу из социолошке области и граничних поља. На плану научно-истраживачког развоја дисциплине којом се бави, свесрдно се посветила емпиријском истраживању код нас занемарених појава и група. Остала је посвећена свом првобитном истраживачком опредељењу за проучавање код нас занемарених појава и процеса, који се односе на урбану породицу и породичне односе у градовима, положај жена у породици, проблем сегрегације у становању, социјалну искљученост (здравствену, инфраструктурну) у области локалне самоуправе у прелазној етапи у развоју Србије, стратегије, капитале и ризике постсоцијалистичког друштва Србије, социо-просторну инконзистенцију у развоју, структурне промене и домаћинству и породици, процени утицаја планерских активности на социјални развој (Social Impact Assessment - SIA).

При том је кандидаткиња учинила и нов напор у смислу ширења своје наставне и истраживачке палете.

Изнете чињенице указују да је Весна Милетић-Степановић способан и искусан сарадник у наставном процесу, као и у научном и истраживачком раду. Очекујемо да ће ова њена свестрана оријентација, прилагођена потребама студената Географског факултета, у будућности донети значајне синтетичке увиде у сва поменута подручја, што ће омогућити постизање целовитог увида у обим знања и свести студената.

ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

На основу деловитог увида у досадашњи рад и остварене научне резултате, као и Закона о високом образовању (Гласник бр. 76, 02.09.2005.) члан бр. 64 и Статута Географског факултета (од 05.10.2006. године, члан 88, Комисија са задовољством предлаже Изборном већу Географског факултета Универзитета у Београду да утврди предлог за поновни избор Др Весне Милетић Степановић у звања ДОЦЕНТА за ужу научну област СОЦИОЛОГИЈА на Географском факултету у Београду, јер су се за то стекли сви услови.

Место и датум:

Београд,

05. 03. 2012. године

Др Љубица Рајковић, ванредни професор
Географског факултета Универзитета у Београду

Др Сретен Вујовић, редовни професор
Филозофског факултета Универзитета у Београду

Др Марија Богдановић, професор емеритус
Филозофског факултета Универзитета у Београду

ОБРАСЦИ

ОБРАЗАЦ ЗА ЕВИДЕНТИРАЊЕ ОСТВАРЕНИХ РЕЗУЛТАТА НАСТАВНИКА / САРАДНИКА КОЈИ СЕ ПРЕДЛАЖЕ ЗА ИЗБОР У ВИШЕ ЗВАЊЕ (УНАПРЕЂЕЊЕ)

(Попуњени образац доставља се Кадровској комисији уз одлуку Одељења о покретању поступка за избор у одговарајуће звање. Тачке 1, 2, 3, 4, 11. и 13. попуњава управник Одељења, остале тачке попуњава кандидат, а проверу наведених података и категоризацију врши комисија од два наставника, коју именује Одељење.)

1. ОДЕЉЕЊЕ:	Универзитет у Београду – Географски факултет
2. НАСТАВНИК/САРАДНИК КОЈИ СЕ ПРЕДЛАЖЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ:	др Весна Милетић-Степановић, асистент (Име и презиме; садашње звање)
а. Изабран у садашње звање (први пут):	2005 (година)
б. Поново биран у исто звање:	2009 (година)
в. Ужа научна област за коју је биран:	СОЦИОЛОГИЈА.
3. ЗВАЊЕ ЗА КОЈЕ СЕ ПРЕДЛАЖЕ:	ДОЦЕНТ
4. УЖА НАУЧНА ОБЛАСТ ЗА КОЈУ СЕ БИРА (по потреби навести и тежиште истраживања)	СОЦИОЛОГИЈА.

5. МАГИСТАРСКА ТЕЗА:	
а. Тема:	Насиље у породици: начин производње насиља над женама у Србији крајем деведесетих
б. Ментор:	проф др Анђелке Милић
в. Година одбране:	2004
г. Ако је објављена, навести под којим насловом и које године	Насиље над женама у Србији на размеђи миленијума, 2006

6. ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА:	
а. Тема:	Проширена породица у Србији. Модернизација породице и социјална трансформација у Србији између два миленијума
б. Ментор:	проф. др Анђелке Милић
в. Година одбране:	2009

г. Ако је објављена, навести под којим насловом и које године	Проширена породица у Србији, 2011
У ТАЧКАМА 7. ДО 13. НАВОДЕ СЕ САМО РАДОВИ И АКТИВНОСТИ, ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ КАНДИДАТА КОЈЕ ЈЕ ОСТВАРИО ПОСЛЕ ИЗБОРА У САДАШЊЕ ЗВАЊЕ.	

7. РУКОВОЂЕЊЕ ИЛИ УЧЕШЋЕ У НАУЧНИМ ПРОЈЕКТИМА (Наводи се редом: назив пројекта, тема коју кандидат обрађује, институција која финансира пројекат, институција која реализује пројекат, трајање пројекта, време ангажовања кандидата на пројекту.)	
а. Руководијење пројектом :	
1.	
б. Учесће у реализацији пројекта (сарадник на пројекту – истраживач) :	
1	од 2006-2010. године истраживач на пројекту „Друштвени актери и друштвене промене у Србији 1990-2010.“ тј. подпројекту „Трансформација породице,, под руководством проф др Анђелке Милић
2	Од 2011. године истраживач на пројекту „Изазови нове друштвене интеграције у Србији – изазови и актери“, 2011-2015 под руководством проф др Младена Лазића, на два подпројекта: • Структуралне и промене делатног потенцијала на породичном и индивидуалном нивоу, • Карактеристике територијалног капитала у Србији - структурни и делатни потенцијал локалног развоја.

8. РАДОВИ САОПШТЕНИ НА МЕЂУНАРОДНИМ И ДОМАЋИМ НАУЧНИМ СКУПОВИМА (Наводи се редом: тема рада, назив скупа, организатор скупа, место и година одржавања скупа.)	
а) На међународним научним скуповима :	
1.	„Проширена породица између социјалне хармонизације и ретрадиционализације друштва Србије”
	Србија и Република Српска у регионалним и глобалним процесима
	Географски факултет Универзитета у Београду, Природно-математички факултет Универзитета у Бањалуци
	Требиње , 2007
2.	„Multirizična porodica u postsocijalističkoj Srbiji: mlade jednoroditeljske porodice u okviru vertikalno proširenih porodica“
	Породица у Србији данас у компаративној перспективи
	Институт за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду
	Београд , 2009
3.	„Социјална ексклузија и породица као фактори социјалних промена у транзицији“

	Територијални аспекти развоја Србије и суседних земаља
	Географски факултет у Београду
	Дивчибаре, 2009
4.	„Социјална искљученост жена у постсоцијалистичкој трансформацији“,
	Територијални аспекти развоја Србије и суседних земаља
	Географски факултет у Београду
	Дивчибаре, 2009
5.	"Инфраструктурна искљученост као ризик свакодневног живота сеоских породица у Нишавском округу"
	Локална самоуправа у планирању и уређењу простора и насеља
	Републичка агенција за просторно планирање, Стална конференција градова и општина, Министарство животне средине и просторног планирања Србије
	Ивањица, 2010
6.	„Породична ретрадиционализација као елемент територијалног капитала на приобаљу Дунава“
	Планска и нормативна заштита простора и животне средине
	Асоцијација просторних планера Србије, Универзитет у Београду - Географски факултет, Републичка агенција за просторно планирање, Завод за урбанизам, Министарство животне средине и просторног планирања
	Суботица, 2011
б) На домаћим научним скуповима:	
1.	„Квалитет живота у селима централне Србије око Коридора 10“
	Коридор 10 у функцији друштвеног развоја Републике Србије
	ЦЕСНА - Центар за стратешка истраживања националне безбедности
	Рибарска Бања, 2011
9. МЕНТОРСТВО У ДОКТОРСКИМ ДИСЕРТАЦИЈАМА, МАГИСТАРСКИМ ТЕЗАМА, СПЕЦИЈАЛИСТИЧКИМ РАДОВИМА, ЗАВРШНИМ РАДОВИМА НА ДИПЛОМСКИМ АКАДЕМСКИМ СТУДИЈАМА, ЗАВРШНИМ РАДОВИМА НА ОСНОВНИМ СТУДИЈАМА	
а. <u>Докторске дисертације</u> :	
(Наводи се редом: име докторанда, тема дисертације, и ако је одбрањена – година одбране, односно ознака «рад у току».)	
1.	
2.	
3.	
б. <u>Магистарске тезе</u> :	
(Наводи се редом: име студента, тема магистарске тезе, и ако је одбрањена – година одбране, односно ознака «рад у току».)	
1.	
2.	
3.	

в. Специјалистички радови :	
	(навести број)
г. Завршни радови на дипломским академских студијама:	
	(навести број)
д. Завршни радови на основним студијама :	
	(навести број)

10. <u>УЧЕШЋЕ У КОМИСИЈАМА ЗА ОЦЕНУ И ОДБРАНУ ДОКТОРСКИХ ДИСЕРТАЦИЈА, МАГИСТАРСКИХ ТЕЗА, СПЕЦИЈАЛИСТИЧКИХ РАДОВА, ЗАВРШНИХ РАДОВА НА ДИПЛОМСКИМ АКАДЕМСКИМ СТУДИЈАМА, ЗАВРШНИХ РАДОВА НА ОСНОВНИМ СТУДИЈАМА</u> (Не наводе се радови из тачке 9а до 9д, у којима је кандидат имао функцију ментора.)	
а. Докторске дисертације : (Наводи се редом: име докторанда, тема дисертације, година одбране.)	
1.	
2.	
3.	
б. Магистарске тезе : (Наводи се редом: име студента који је одбранио тезу, тема магистарске тезе, година одбране.)	
1.	
2.	
3.	
в. Специјалистички радови :	
	(навести број)
г. Завршни радови на дипломским академских студијама:	
Лазар Дивјак, дипломски рад: „Проблеми пресељења нехигијенског насеља испод моста Газела“, 2007.	
	Један (навести број)
д. Завршни радови на основним студијама :	
	(навести број)

11. <u>АНГАЖОВАЊЕ У РАЗВОЈУ НАСТАВЕ И ДРУГИХ ДЕЛАТНОСТИ ОДЕЉЕЊА И ФАКУЛТЕТА</u> (Наводе се активности кандидата у већу катедре и одељења, ангажовање у радним групама и комисијама, рад у органима Факултета, односно све активности на унапређењу рада одељења и Факултета.)	

12.	<u>ЧЛАНСТВО У УРЕЂИВАЧКИМ ОДБОРИМА ЧАСОПИСА И ЗБОРНИКА, ЧЛАНСТВО И ФУНКЦИЈЕ У МЕЂУНАРОДНИМ И ДОМАЋИМ НАУЧНИМ И СТРУКОВНИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА</u>

13.	<u>ПЕДАГОШКИ РАД (ОЦЕНА ВЕЋА ОДЕЉЕЊА):</u>
	(Узети у обзир активности и карактеристике педагошког рада кандидата: припремање за наставу и квалитет извођења наставе, увођење нових садржаја, облика и метода рада; начин праћења и оцењивања рада студената и њихово подстицање за активно укључивање у наставни процес; подстицање критичког мишљења студената, упућивање студената у самостални рад, укључивање у истраживачки рад; однос према студентима, редовност одржавања наставе и консултација, рад на иновирању програма студија, менторски рад, учешће у настави на дипломским академским студијама, специјалистичким и докторским студијама и сл. Узети у обзир и оцену коју су дали студенти у поступку вредновања наставе.)
	На основу досадашњих евалуација њеног рада (Извештај Комисије за организовање и спровођење.
	поступка студентског вредновања наставника – наставник Социологије је вреднован
	оценом 3.51), као и мишљења колега-социолога на Универзитету може се слободно изјавити да је.
	кандидаткиња својим укупним деловањем на наставном плану учврстила свој већ достигнути
	високи положај у настави Социологије на факултету, дајући студентима могућност да се
	квалификују у још једној значајној делатности за њихов професионални позив и образовно
	Напредовање.